ISSN: 2147-8058

CEDRUS

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA DERGİSİ

THE JOURNAL OF MEDITERRANEAN CIVILISATIONS STUDIES

VOLUME I
2013

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI
ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

ISSN: 2147-8058

CEDRUS

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA DERGİSİ

THE JOURNAL OF MEDITERRANEAN CIVILISATIONS STUDIES

Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Adına Sahibi
Owned on behalf of Mediterranean Civilisations Research Institute by
Prof. Dr. Murat ARSLAN

Baş Editör | Editor in Chief
Prof. Dr. Murat ARSLAN

Editör | Editor
Prof. Dr. İsrafil KURTCEPHE

Alan Editörleri | Field Editors

Epigrafi / Epigraphy
Yrd. Doç. Dr. Nihal TÜNER ÖNEN

Yakınçağ Tarihi / Modern Age History
Yrd. Doç. Dr. Nimet Ayşe BAKIRCILAR

Danışma Kurulu | Advisory Board

Prof. Dr. Halil İNALCIK, Bilkent University
Prof. Dr. Vedat ÇELGİN, İstanbul University
Prof. Dr. İlhan TEKELİ, Middle East Technical University
Prof. Dr. Mustafa DENKTAŞ, Akdeniz University
Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN, İstanbul University
Prof. Dr. Jean-Yves EMPEREUR, Centre d'études alexandrines
Prof. Dr. Françoise de CALLATAY, Royal Library of Belgium
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN, Emeritus Proffesor
Prof. Dr. Şükrü HANİOĞLU, Princeton University
Prof. Dr. Osman ERAVŞAR, Selçuk University
Prof. Dr. Ahmet ÜNAL, Hitit University
Prof. Dr. Urs PESCHLOW, Johannes Gutenberg Universität

Dergi Sekreterleri | Journal Secretaries

MA. Fatih YILMAZ
Arş. Gör. Elif ALTEN
Dr. Erkan DÜNDAR

Redaksiyon | Redactors

Yrd. Doç. Dr. Cemil ÇELİK
Arş. Gör. Elif ALTEN
MA. Erkan KURUL
F. Ezgi ÇELİK
T. Mikail Patrick DUGGAN
PhD. Emine BİLGİÇ
MA. Fatih YILMAZ
Yeliz Emine YURTBİLİR

Multimedya ve Grafik Tasarım | Multimedia and Graphic Design

MA. Aykan AKÇAY
MA. Fatih YILMAZ

İletişim | Contact
Akdeniz Üniversitesi
Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü
07058 Kampüs, Antalya / TÜRKİYE
Tel: +90 242 227 7690
Faks: +90 242 227 9936
http://cedrus.akdeniz.edu.tr
E-posta: cedrus@akdeniz.edu.tr

Basım | Print
Sadri Grafik Matbaacılık ve Medya Hizmetleri
Ltd. Şti. Sinan Mah. 1260. Sok. H. Sadık Biner
İşh. 3/4 07100 Antalya / TÜRKİYE
Tel: +90 242 312 5122
Faks: +90 242 312 4411
http://www.sadrigrafik.com.tr
E-posta: info@sadrigrafik.com.tr

Cedrus Dergisi uluslararası hakemli bir dergi olup yılda bir kez yayımlanır. Dergide yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarlarına aittir.
Cedrus is an international peer-reviewed journal published each year. Authors are responsible for the content of their work.

Tüm hakları saklıdır. ©2013 All rights reserved.
June 2013, Akdeniz University
Mediterranean Civilisations Research Institute
www.mediterra.org

İçindekiler / Contents

Halil İnalcık
Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü'nün Kuruluşu V

Murat Arslan
Sunuş VI

Ali Ozan
Kıyı Ege Neolitik Çağ Çömlekçiliği'nde Halka Dip Geleneği 1

Ahmet Ünal
Amazonların Eski Anadolu Kökenleri Hakkında Yeni Kaynak ve Gözlemler 21

S. Gökhan Tiryaki
Yeni Hitit Sanatı Üzerine İkonografik Araştırmalar (1): Üzüm Salkımı ve/veya Başak Filizi Taşıyanlar 33

Tom Rasmussen
Paris on the Chigi Vase 55

Filiz Cluzeau
Platon'un Ruh Kuramı'nda Pathos 65

Havva Karademir - Bilsen Özdemir
Sirens as Soul Bearers on Lycian Grave Reliefs in the Classical Period 89

Erkan Alkaç
Silifke Müzesi'nden Doğu Akdeniz Üretimi Amphoralar 107

Nihal Tüner Önen
Phaselis'li Entelektüeller I: Theodektes, Rhetor, Tragedya Yazarı ve Bir Bilmece Ustası 125

Nurşah Çokbankir Şengül
Antikçağda Küçük Asya'daki Sporcular: Sosyal Durumları, Profesyonellik ve Kentler 151

Ali Akın Akyol - Yusuf Kağan Kadıoğlu - Ahmet Kaan Şenol
Bybassos Hellenistik Ticari Amphoraları Arkeometrik Çalışmaları 163

Bahadır Duman
Son Arkeolojik Araştırmalar ve Yeni Bulgular Işığında Tripolis ad Maeandrum 179

Murat Çekilmez
Aydın Mesutlu Köyü'nden Terrakotta Figürinler 201

Serap Erkoç
Anadolu'daki Iulius-Claudius'lar Dönemi Portreleri: Hellenistik Geleneğin İzleri? 219

Ufuk Çörtük
Kaunos'taki Quintus Vedius Capito Anıtı 241

Ferit Baz
Considerations for the Administration of the Province Pontus et Bithynia during the Imperial Period 261

Filiz Dönmez Öztürk
Nikaia'dan Yeni Adak Yazıtları 285

Hüseyin Sami Öztürk
Nikaia'dan Yeni Yazıtlar IV: İznik Arkeoloji Müzesi (Bursa) 293

Ensar Köse
18. Yüzyılın İlk Yarısında İçel ve Antalya Sahillerinde Ticaret 299

Çeviri | Translation

Sevgi Sarikaya
Arrianus'un "İskender'den Sonraki Olaylar – Historia Successorum Alexandri" Adlı Eseri 329

Kitap Tanıtımı | Book Notice

F. Ezgi Çelik
Çilem Uygun, Patara IV. 2 Tepecik Kırmızı Astarlı Seramikleri (İ.Ö. 2. yy.-İ.S. 4. yy.) 347

CEDRUS
THE JOURNAL OF MCRI

cedrus.akdeniz.edu.tr
Cedrus I (2013) 125-150
DOI: 10.13113/CEDRUS/20131682

PHASELIS'Lİ ENTELEKTÜELLER I: THEODEKTES
RHETOR, TRAGEDYA YAZARI VE BİR BİLMECE USTASI

INTELLECTUALS FROM PHASELIS I: THEODEKTES
RHETOR, AUTHOR OF TRAGEDY AND A RIDDLE MASTER

NİHAL TÜNER ÖNEN*

Özet: Burada sunulan makale, M.Ö. IV. yüzyıl Atinası'nda gerek yaşamı, gerekse çalışmaları ile geniş bir yer edinmiş ve pek çok kaynak tarafından atıf almış bir entelektüel olan Phaselis'li Theodektes'i tanıtmayı amaçlamaktadır. İlk olarak Theodektes'in hayatı ve ailesi hakkında bilgi verilmiştir. Aristandros'un oğlu olarak kaydedilen Theodektes'in kendisiyle aynı ismi taşıyan bir oğlu bulunmaktadır. Antik kaynaklarda verilen bilgiler yazarın doğum yılının tam olarak tespit edilmesine olanak vermese de bunun için M.Ö. IV. yüzyılın ilk çeyreği kabul edilebilir. Çalışmanın devamında Theodektes'in aldığı eğitim üzerinde durulmuş ve retorik öğretisi hakkında bilgi verilmiştir. Isokrates'in yanında eğitim gören Theodektes'in hitabet alanında oldukça etkili olduğu ve bu konuda eserler verdiği bilinmektedir. Bu bölümde yazarın yeteneklerine atıfta bulunan eserler incelenmiş ve Theodektes'in özellikle bulmaca yaratma ve çözmedeki başarısı ortaya konulmuştur. Aynı bölümde yazarın katıldığı yarışmalar ele alınmış ve aldığı başarılar tespit edilmiştir. Çalışmanın devam eden kısmında Theodektes'in tragedya çalışmaları üzerinde durulmuş ve bilinen tragedya oyunları hakkında bilgi verilmiştir. Tragedya alanında öncülleri olan Aiskhylos, Sophokles ve Euripides'in etkisinde kaldığı görülen Theodektes'in on (on iki?) tragedyasının adı bilinmektedir: *Aias, Alkmaion, Helene, Lynkeus, Oidipus, Orestes, Philoktetes, Tydeus, Thyestes* ve *Maussollos* ile olasılıkla *Theseus* ve *Bellerophontes*. Theodektes'in farklı kaynaklarda adları anılan söz konusu eserlerinin ele alınmasının ardından, hangi eserine ait oldukları tespit edilemeyen pasajlar da çalışmaya dâhil edilerek okuyucunun bilgisine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Theodektes • Phaselis • Retorik • Tragedya • Bilmece

Abstract: This article aims to present Theodectes of Phaselis, an intellectual who occupied a prominent place in IV century B.C. Athens, both through his life and his works and who was referred to by many sources. Firstly the paper mentions his life and his family. He was the son of Aristandros and had a son bearing the same name as his father. Although the information provided by the ancient sources does not record his exact birth of date, during the first quarter of the IV century B.C. seems accepted. His educational background and his rhetorical doctrine is elucidated as it is known that Theodectes was a pupil of Isocrates, and was an influential rhetorician, writing rhetorical works. The texts recording his talents are analysed and particularly his success in both creating puzzles and solving them is revealed, with emphasis upon the contests he participated in and the prizes he won. Theodectes' work as a tragic poet and information concerning his known tragedies are noted.We know the names of ten, possibly twelve, tragedies by Theodectes, who was clearly influenced by his predecessors Aescylus, Sophocles and Euripides: *Aias, Alkmaion, Helene, Lynkeus, Oidipus, Orestes, Philoktetes, Tydeus, Thyestes* and *Mausollos*, possibly *Theseus* and *Bellerophontes*. After his tragedies, mentioned in various sources, passages from his unidentified tragedies are given. This is followed by a text of Theodectes of which we are unsure it is from a literary work.

Keywords: Theodektes • Phaselis • Retoric • Tragedy • Riddle

* Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Antalya.
nihaltuner@akdeniz.edu.tr

Phaselis'li Theodektes M.Ö. IV. yüzyıl Atinası'nda gerek yaşamı, gerekse çalışmaları ile geniş bir yer edinmiş ve pek çok kaynak tarafından göndermede bulunulmuş bir entelektüeldir. Söz konusu kaynaklardan en erkeni M.Ö. IV. yüzyıldan Aristoteles'in eserleriyken[1]; en geçi M.S. 1115-1195/6 yılları arasında yaşamış olan Selanik'li Eustathios'un *Commentarium in Dionysii periegetae orbis descriptionem* isimli çalışmasıdır[2]. Aktarımlara göre Theodektes Aristandros'un oğludur[3]. Doğum yeri Phaselis olarak kaydedilen yazarın doğum yılı tartışmalıdır. Fakat kaynaklarda aktarılan bilgiler sayesinde yaklaşık bir tarih çıkarılabilir. Suidas, Θεοδέκτης (1) maddesinde Theodektes'in Platon (M.Ö. 427-347), Isokrates (M.Ö. 436-M.Ö. 338) ve Aristoteles'in (M.Ö. 384-322) öğrencisi olduğunu; babası henüz hayattayken 41 yaşında Atina'da öldüğünü kaydeder[4]. Plutarkhos Büyük İskender'in hayatını anlattığı eserinde, kralın, Phaselis'te artık ölmüş bulunan Theodektes'in *agora*'da dikili olan heykelini görünce bir eğlence tertipleyerek yazarın heykeline birçok çelenk fırlattığını ve çocukça bir neşe içinde nezaketsiz olmayan bir saygı gösterdiğini aktarır[5]. Söz konusu pasajda geçen τῇ γενομένῃ δι᾽ Ἀριστοτέλην καὶ φιλοσοφίαν ὁμιλίᾳ πρὸς τὸν ἄνδρα (=*Aristoteles ve felsefeden dolayı aralarında bir ilişki olması vesilesiyle*) ifadesi, ikilinin şahsen tanıştıklarına işaret etmektedir. Buradan Büyük İskender'in M.Ö. 334 yılında başlattığı Doğu Seferi sırasında Lykia'nın güneydoğu sahilinden yürüyüp Phaselis'te birkaç gün kaldığı dönemde Theodektes'in hayatta olmadığı öğrenilmektedir. Aristoteles'in M.Ö. 343 yılında Makedonya Kralı II. Philippos tarafından oğlu İskender'in eğitimini üstlenmek üzere Pella'ya çağrıldığı düşünülürse, söz konusu tanışma bu tarihten sonra olmuştur. Buna göre şairin ölümü 340'lı yıllardan sonradır; 41 yaşında öldüğüne göre doğumu da 380'li yıllara denk düşmelidir[6]. M. Weissenberger, elli kadar oyun yazdığı ve on üç yarışmaya katıldığı bildirilen Theodektes'in bu kadar işi 41 yıllık yaşantısına sığdırmasının zor olduğunu düşünerek ve IG II^2 2325'de geçen kayıtlara dayanarak bu duruma bir açıklama getirmeye çalışır[7]. Ona göre söz konusu zorluk Suidas *Leksikon*'unda Theodektes'in kendisi (θ. 138 *s.v.* Θεοδέκτης) ve aynı isimli oğlu (θ. 139 *s.v.* Θεοδέκτης) hakkında verilen bilgilerin karıştırılmasından kaynaklanır[8]. Suidas'ın verdiği bilgiye göre Genç Theodektes de bir *rhetor*'dur ve *Epeiros'lu Aleksandros'a Övgü*, *Tarihsel Notlar*, *Barbar Gelenekleri* ile yedi kitaplık *Hitabet Sanatı* ve birçok başka bildiri kaleme almıştır. Baba ve oğlun aynı ismi taşıması, ikisinin birden *rhetor* olması ve *Hitabet Sanatı* isimli birer eser yazmaları karıştırılmalarına neden olmaktadır. Weissenberger'e göre 41 yıl yaşayan, Aristoteles'in öğrencisi olan, Büyük İskender'in Phaselis'te heykelini taçlandırdığı ve

---

1 Aristoteles pek çok yapıtında Theodektes'in eserlerine atıfta bulunur: *Eth. Nic.* 1150b'de *Philoktetes*; *Poet.* 1455a'da *Tydeus*; 1455b'de *Lynkeus*; *Pol.* 1255a'da *Helene*; *Rhet.* 1397b'de *Alkmaion*; *Rhet.* 1398b ve 1399b 1 vdd.'da *Nomos*; *Rhet.* 1399a'da *Sokrates'in Savunması*; *Rhet.* 1399b 20 vdd. ve 1400a 23 vdd.'da *Aias; Rhet.* 1401a 33 vdd.'da *Orestes* ve *Rhet.* 1410b'de *rhetorik* (Τέχνης τῆς Θεοδέκτου) adlı çalışmalarına değinir.

2 Eustath. *Dion. Per.* 855.

3 Plut. *Aleks.* XVII. 8; *Mor.* 837c; *Anecd. Graec.* T. I. 230 (Eudocia Macrembolitissa) Paus. I. 37. 4; Steph. Byz. *Ethnika* s.v. Φάσηλις; Suda, θ. 138 s.v. Θεοδέκτης; Ath. *Deip.* X. 451e, XIII. 566e. Büyük İskender'in Telmessos'lu kâhin ve falcısı olan Aristandros'un Theodektes'in babası olan Aristandros'un genç bir akrabası olma olasılığı hakkında bk. Diehl 1934, 1722.

4 Suda, θ. 138 s.v. Θεοδέκτης; krş. *Anecd. Graec.* T. I. 230 (Eudocia Macrembolitissa).

5 Plut. *Aleks.* XVII. 8.

6 Krş. Susemihl 1899, 631vd.; Diehl 1934, 1722.

7 Weissenberger 2002, 311; ayrıca bk. aşğ. dn. 66-71.

8 Krş. *TrGF* I 72 T 1.

kişisel ilişki kurduğu kişi Genç Theodektes olmalıdır[9]. Weissenberger Genç Theodektes'in İskender'le olan ilişkisini, yazarın, İskender'in dayısı Epeiros'lu Aleksandros (öl. M.Ö. 331/330) için yazdığı *enkomion* (= ἐγκώμιον-*laudatio*, övgü yazısı) ile kuvvetlendirmeye çalışır. Ona göre Yaşlı Theodektes M.Ö. 410-400 yılları arasında doğmuş; Genç Theodektes ise 380-376 yılları arasında doğmuş ve 339-335 arasında 41 yaşındayken ve babası henüz hayatta iken ölmüştür. Fakat Theodektes'in oğlu Genç Theodektes hakkında sadece Suidas bilgi vermektedir. Diğer kaynaklar her iki Theodektes arasında bir ayrım yapmamışlardır. Dolayısıyla bazı durumlarda baba Theodektes'ten mi yoksa oğlundan mı bahsedildiğine karar vermek zordur[10].

Her koşulda Theodektes'in M.Ö. IV. yüzyılın ilk yarısında Atina'da ikamet ettiği söylenebilir. M.Ö. V.-IV. yüzyıllar arasında Phaselis'lilerin Atina'da faal oldukları ve iyi tanındıkları belgelenmektedir[11]. Bunlar arasında Phaselis'li tüccarlar başı çekmektedir[12]. Theodektes ile aynı dönemlerde yaşayan Atinalı ünlü hatip Demosthenes'in Phaselis'li tüccar Lakritos'a karşı yazdığı *Contra Lacritum* adlı eseri, Phaselis ve Atina arasındaki ticaret ilişkilerini açıkça ortaya koymaktadır[13]. Söz konusu Lakritos aynı zamanda Isokrates'in de öğrencisi olarak kaydedilmiştir. Buradan Phaselis'lilerin Atina limanını ve *agora*'sını sık sık ziyaret ettikleri sonucu çıkarılabilir. Theodektes'in ailesi de bu vesileyle Atina'ya gelmiş olabilir. Erken Hellenistik Dönem'den Phaselis'li şair Dionysios[14] ile Phaselis'li gramerci Mnesimakhos[15] ve M.Ö. II. yüzyıldan Kritolaos[16] da Theodektes

---

9 Weissenberger 2002, 311; Krş. Radermacher 1939, 62 vd. Pseudo Kallisthenes'in eserinde, Büyük İskender'in Hindistan'da bulunduğu sırada dostları arasında sayılan Theodektes'in Genç Theodektes mi olduğu yoksa burada aynı isimli başka birinin mi kastedildiği husunda bir şey söylemek zordur (Ps.-Callisth. *Hist. Aleks.* III. 17, 31 = Iul. Val. *Res gest. Aleks.* III. 25).

10 Krş. Diehl 1934, 1722; Stössel 1975, 683; Bollansée 1999, 398 dn. 73.

11 Bu dönemde Atina'da yaşayan on üç Phaselis'li belgelenmektedir: Ἀθηνόδοτος ve Ἰατροκλῆς (IG I^3 1360); Ἀπολλόδωρος, Ἀρτέμων ve Λάκριτος (Demosth. *Contr. Lac.* 35, 10); Εὔπολις, Εὐξενίδης, Ἱεροκλῆς ve Χαρμίδης (IG II^2 554, 1386; 1388; 1393; 1400, 10477); Θεοδέκτης (2), Διονύσιος (burada aşğ. dn. 14), Μνησίμαχος (burada aşğ. dn. 15).

12 Atina'dan ele geçen ve M.Ö. 450 yıllarına tarihlenen bir yazıt (IG I^3 10), Phaselis'li tüccarların Atina'yla olan ticari ilişkileri hakkında bilgi vermektedir. Atina *boule* ve *demos*'unun Phaselis'li tüccarlar hakkında aldığı kararı içeren söz konusu yazıttan, Phaselis'li tüccarların bu dönemde Atina ile yoğun ticari ilişki içinde oldukları öğrenilmektedir. Krş. Wade-Gery 1958, 180-200; Gauthier 1972, 158-161. M.Ö. 449/448 yılında imzalanan Kallias Antlaşması'nda Phaselis Atina'nın en doğudaki ticaret noktası olarak özellikle anılmaktadır (Isok. *Paneg.*117 vdd.; *Areopag.* 80; *Panath.* 59; Lykurg. *Orat. Leocr.* 73; *FGrHist*. 104 F 13. 1-2; Diod. XII 4, 5 vd.; Suda, κ. 1620 s.v. Κίμων).

13 Demosthenes, Phaselis'lilerin sözleşmeleri mütemadiyen inkâr edip, borçlarını geri ödememek için sayısız bahaneler icat ettikleri için en dolanbaz ve en onursuz insanlar olduklarını söylemektedir. Demosthenes'in aktardıklarına göre, Atinalı bir yurttaş Phaselis'li bir tüccarın borcunu kardeşinden geri almaya çalışmaktadır, bu borç Atina'dan Khalkidike'ye ve Pontos'a şarap götürüp dönüşte Atina'ya hububat getirmek için yapılan bir yolculuk için alınmış; fakat geri ödenmemiştir. Demosthenes jüri üyelerine seslenirken, bunun Phaselis'lilerin yaptığı ilk dolandırıcılık olmadığını ve onların Atina'da borç para almada en kurnaz kişiler olduklarını söylemektedir. Atina'ya gelen bütün yabancılar arasında deniz mahkemelerinde en çok dava edilen kişiler de yine Phaselis'lilerdir.

14 Nikandros'un hayatının anlatıldığı çalışmada περὶ ποιητῶν ve περὶ τῆς Ἀντιμάχου ποιήσεως eserlerini yazan kişi olarak karşımıza çıkan Dionysios da İskender zamanında yaşamıştır (*Schol. Nic.* 1-6). Dionysios ve eserleri hakkında bk. Hultsch 1905, 984.

15 Apollonios Rhodios'ta adı geçen Mnesimakhos da Erken Hellenistik Dönem'de yaşamıştır. Apollonios Rhodios'ta Mnesimakhos'un iki eserinin adı (Περὶ Σκυθῶν ve Διάκοσμοι) anılır (*Schol. Apoll. Rhod.* II 476 vdd. ve 1015b vdd.; IV. 1412 vdd.). Mnesimakhos hakkında ayrıca bk. Bux 1932, 2279.

gibi Atina'da eğitim görmüş ve orada yaşamışlardır.

Bu dönemde önde gelen Hellen gençlerinin ilgi gösterdiği gibi Theodektes de Isokrates'in okuluna gitmiştir[17]. M.Ö. 436 yılında doğan ve Gorgias ile Prodikos'un öğrencisi olan Isokrates, M.Ö. 390 yılı civarında kendi retorik okulunu kurmuştur. Bu okulda dili kullanarak problemleri çözmeye yönelik pratik bir eğitim vermeyi amaç edinen Isokrates'e göre konuşmak, insanı hayvandan ayıran bir yetidir ve her alanda ilerlemenin, uygarlığın ve kültürün temelidir[18]. Isokrates için, konuşmak kadar düşünmek de önemliydi, iyi bir söylevci sadece söylev öğretebilen değil; aynı zamanda felsefe, bilim ve sanatta geniş bir bilgiye sahip olmalıydı[19]. Söylevciliğin bir sanat dalı olmasında etkisi oldukça büyük olan Isokrates'in söz konusu yönteminden Cicero ve Quintilianus gibi Romalı söylevciler de etkilenmiştir. Dinleyicinin ilgisini çekmek için ritim ve çekim değişiklikleri katarak açık ve sade bir stil geliştiren Isokrates, söylevi, gerçeği öğretmekten çok gerçeği açığa çıkarmak olarak görmüş ve bundan dolayı da gerçekçi ve bireyin doğal yeteneğine öncülük eden bir öğretim anlayışı benimsemiştir[20]. Verdiği eğitimi *logon paideia* (söz eğitimi) olarak tanımlayan Isokrates'in okulu seçkin bir kurumdu. Bu kurumda eğitim almak isteyenler tıpkı sofistler gibi yüklü paralar ödemek zorundaydılar. Yaklaşık üç ya da dört yıl süren eğitime dört ya da beş kişiden fazlası devam edemiyordu ve eğitimin tamamı için kişi başı yaklaşık 3.000-4.000 *drakhmai* arasında ücret ödeniyordu[21]. Isokrates bu okulda Hellas'ın birçok itibarlı yurttaşını eğitmiştir. Kral Nikokles, Atina politikasında komutan olarak etkin bir rol oynayan Timotheos, yine Atinalı politikacı ve *rhetor* Lykurgos ve Androtion, Khios'lu tarihçi Theopompos, Kyme'li tarihçi Ephoros, Asklepiades, seçkin ve tanınmış on *rhetor* arasında olan Hyperides, Isaios ve Philiskos, kendisinin adaşı Isokrates, Philippos'un *rhetor*'u Byzantion'lu Pythonatos ve Phaselis'li Theodektes bu kişiler arasında sayılabilir[22]. Isokrates'in Khios'lu öğrencisi Theopompos da kendisinin Atinalı Isokrates, Phaselis'li Theodektes ve Erythrai'lı Naukrates ile birlikte yetiştiklerini ve bunların eğitimlerinin en parlak dönemini kendisiyle birlikte Hellenler arasında geçirdiklerini aktarır[23].

Suidas, Theodektes'in, Isokrates'in yanı sıra Platon ve Aristoteles'in de öğrencisi olduğunu aktarır[24]. Theodektes'in Platon'un etkisinde kalarak *Sokrates'in Savunması* adlı bir eser kaleme

---

16 Atina'daki Peripatetik Okulu'nun üyelerinden olan Kritolaos, M.Ö. II. yüzyılın etkili entelektüelleri arasında sayılabilir. *Peripatos* tarihinde, kendisi tarafından geliştirilen dialektik-retorik çalışmanın yanında, ihmal edilmiş felsefi araştırmaları yeniden ele alması bakımından seçkin bir yer edinen Kritolaos, Aristoteles öğretisinin en yüksek kademeden sadık bir taraftarı olarak bilinir. M.Ö. 156/5 yılında Roma'ya elçi olarak gönderilmiştir (Garbarino 1973, 80 vdd. no. 77-91; krş. Adak 2003, 180-183). Lucianus'a (*Mac.* 20) göre elçiliğe kabul edildiğinde 82 yaşının üzerinde olan Kritolaos, Roma'da bulunduğu sırada felsefe hakkında bir konferans vermiştir (Gell. VI. 14. 10). Cicero (*de. Fin.* V 14) da Kritolaos'un öğretisiyle ilgilenir. Kritolaos için ayrıca bk. Arnim 1922, 1930 vdd.

17 Cic. *Orat.* 172. 6 vdd; Plut. *Mor.* 837c.; *Schol. Isoc.* 1. 81 vdd.; Phot. *Lex.* 260, 486b 36-487a 2; Suda, θ. 138 s.v. Θεοδέκτης.

18 Isok. *Nik.* 5-9; *Antid.* 253-257.

19 Isok. *Antid.* 244.

20 Isok. *Antid.* 185-188. Isokrates'in eğitim anlayışı için ayrıca bk. Benoit 1984, 109-119; Jaeger 1989, 981-1101; Poulakos – Depew 2004.

21 Krş. Webster 1973, 75 vd. dn. 30.

22 Plut. *Mor.* 837 c-d.; *Schol. Isoc.* I. 81 vdd.

23 Phot. *Lex.* 176. 120 b. Buradaki Isokrates de muhtemelen Isokrates'in aynı isimli öğrencisidir (*Schol. Isoc.* 1. 81 vdd.)

24 Suda, θ. 138 s.v. Θεοδέκτης; krş. *Anecd. Graec.* T. I. 230 (Eudocia Macrembolitissa).

alması, yazarın Platon'un *Akademeia*'sında vermiş olduğu derslere katılmış olduğuna işaret edebilir[25]. Fakat Theodektes'in doğum tarihi düşünüldüğünde Aristoteles ile en fazla yaşıt olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Aristoteles kendi okulu *Lykeion*'u kurduğunda muhtemelen Theodektes ölmüştür. Athenaios ve Valerius Maximus da Theodektes'in Aristoteles'in öğrencisi olduğunu yazar[26]. Fakat Aristoteles'in öğrencisi olan kişi muhtemelen Genç Theodektes olmalıdır[27]. Bunun yanında filozofun *Akademeia*'da vermiş olduğu derslere muhtemelen Yaşlı Theodektes de dinleyici olarak katılmıştır[28]. Zira Cicero, Aristoteles ve Isokrates hakkında yazarken ince ruhlu bir yazar ve sanatçı olarak tanıttığı Theodektes'i Aristoteles'in dinleyicisi olarak anar[29]. Quintilianus da, Theodektes'i Isokrates'in ve Aristoteles'in öğrencisi olarak değil bağımsız bir kişi olarak ele alır[30].

Antik aktarımlar Theodektes'in oldukça yakışıklı, hafızası kuvvetli ve bulmaca yaratma ve çözmede oldukça yetenekli biri olduğuna vurgu yaparlar. Athenaios, Aristoteles'in en az Theodektes kadar yakışıklı olduğuna dikkat çekerken[31], Byzantionlu Stephanos, Theodektes'in güzelliği ile göz kamaştırdığını söyler[32]. Cicero hafıza ve hatırlama yetisi hakkında düşündüklerini aktarırken hafızası güçlü kişiler arasında Theodektes'i de anar[33]. Quintilianus, Theodektes'in bir kez duyduğunu unutmadığını ve doğaçlama tekrarlayabildiğini aktarır[34]. Pollux, bilmeceler hakkında bilgi verirken, Theodektes'in bilmece türünde büyük bir usta olduğunu ve bu tür oyunlara *hafıza oyunları* adını verdiğini bildirir[35]. Aelianus ise hayvanların doğasına ilişkin kaleme aldığı *de Natura Animalum* adlı eserinde, Theodektes de dâhil olmak üzere hafızası kuvvetli hiç kimsenin hayvanların ne çektiklerini anlayamayacağını söyleyerek, Theodektes'in hafızasına vurgu yapar[36]. Athenaios, Hermippos'un, Isokrates'in öğrencileri üzerine yazdığı eserde Theodektes hakkında söylediklerini şöyle aktarır: *Hermippos "Isokrates'in öğrencileri hakkında" yazdığı eserinde Phaselis'li Theodoktes'in bulmaca çözmede ve başkaları için bilmeceler türetmede özellikle çok usta olduğunu bildirir. O, gölge hakkında şöyle bir şey der; doğası gereği (güneşin) doğduğu ve battığı zamanlarda çok büyük, en çok yükseldiği anda ise çok küçüktür. Nasıl bir şeydir ki bu, ne dünyanın sahip olduğu şeylerin ortasındadır, ne onu bir ebe dünyaya getirir, ne deniz; ne de ölümlüler gibi organları büyüyüp gelişir. İlk doğduğunda büyük, olgunluğunda küçük, yaşlılığında ise şekilde ve büyüklükte yeniden diğer bütün hallerinden daha büyüktür?*

"*Oidipus*" *tragedyasında gece ve gündüzü kinaye yoluyla anlatırken ise şöyle der: Bunların ikisi sevgili kız kardeşlerdir, biri diğerini doğurmuş olandır, doğuran bu aynısı da diğeri tarafından*

---

25 Arist. *Rhet.* II. 12. 1399 a; *Lex. Rhet. Cant.* 18, s.v.Ἴσαι αἱ ψῆφοι αὐτῷ ἐγένοντο. Krş. *Orat. Att.* II. 247. Platon'un etkisiyle Sokrates'in savunması üzerine eser veren yazarlar hakkında krş. Schindel 2000, 443; Hogenmüller 2007, 267-269.

26 Athen. *Deip.* XIII. 20. 40-43; Val. Max. VIII. 14. 3.

27 Krş. Weissenberger 2002, 311.

28 Krş. Webster 1973, 75 dn. 29, 199. Bu durum Theodektes'in *peripatetik* filozoflar arasında sayılmasına neden olmuştur (*Discus. Peripat.* 129).

29 Cic. *Orat.* 172. 6 vdd.

30 Quint. *Inst.* III. 1. 14.

31 Athen. *Deip.* XIII. 20. 40 vd.

32 Steph. Byz. *Ethnika s.v.* Φάσηλις. Krş. Eustath. *Dion. Per.* 855.

33 Cic. *Tusc.* I. 59.

34 Quint. *Inst.* XI. 6. 51.

35 Poll. *Onom.* VI. 107 vd.

36 Ael. *Nat. Anim.* VI. 10.

doğurulmuş olandır[37].

Theopompos, Theodektes'in geçimini, yazdığı eserlerden ve gençleri eğiterek sofistlikten sağladığını ve mütevazı bir hayat sürdüğünü aktarır[38]. Pollux da Theodektes'i sofist olarak anar[39]. Fakat Theodektes temelde bir *rhetor*'dur ve *Hitabet Sanatı* ile *Güzel/Rhetorik Sözler* üzerine kitaplar yazmıştır[40]. Halikarnassos'lu Dionysios'un aktardığına göre hitabet sanatında Isokrates'in etkisinde kalmıştır[41]. Theodektes, hocası Isokrates gibi bir söylevin bölümlere ayrılması gerektiğini düşünür. Ona göre bir *rhetor*'un görevi konuşmaya iyi niyetle başlamak, inandırıcılık için konuyu detaylandırmak, delilleri tartışmak ve hatırlatma adına konuşulanları özetlemek, konuşmanın sonunu merhametten ziyade öfkeyi temel alarak neticelendirmektir[42]. Flavius'lar Hanedanı'ndan gelen imparatorların desteği ile M.S. 71-91 yılları arasında Roma'da retorik eğitimi veren ve *Institutio Oratoria* isimli 12 kitaplık bir araştırma kitabı yazan ve bu eserinde rhetorik üzerine çalışan önceki yazarlara değinen Quintilianus, retorik sanatında üç geleneğin yer aldığını aktarır. Ona göre antikçağ retorik sanatı, ilki Isokrates ve onun öğrencisi, diğeri Aristoteles ve Theophrastos, üçüncüsü ise Theodektes olmak üzere bu üç gelenek tarafından temsil edilir[43]. Söylev sanatının gramatik açılımları hakkında bilgi veren Halikarnassos'lu Dionysios da Aristoteles ve Theodektes'in bu konudaki düşüncelerine değinir[44].

Antik kaynaklarda adını Theodektes'ten alan retorik bir incelemeden bahsedilir[45]. Fakat *Theodekteia* isimli bu çalışmanın yazarının kim olduğu, içeriği ve bu ismin konulma amacı hakkındaki tartışmalar hala çözüme kavuşmuş değildir[46]. Quintilianus'ta geçen, "… *Theodektes de, kendi adını taşıyan eser ister kendisine ait olsun, isterse inanıldığı üzere Aristoteles'in eseri olsun, bu görüşten sapmaz*" ifadesi[47], söz konusu eserin yazarının antikçağda da kesin olarak bilinmediğini gösterir. Aristoteles'in kendisi, retorik üzerine yazdığı eserin 3. kitabında *Theodekteia*'ya atıfta bulunur[48]. Valerius Maximus ise, Aristoteles'in, kendi öğrencisi Theodektes'e düzenlemesi için retorik üzerine yazdığı bir yazısını teslim ettiğini ve daha sonra bunun Theodektes'in kendisine atfedilmesinden duyduğu hoşnutsuzluğu beyan ettiğini rapor eder[49]. Modern araştırmacılardan H. Diels, Valerius Maximus'un söyledikleriyle ikna olur ve hatta Aristoteles'in kendi retorik öğretisinde Isokrates'in öğrencisi Theodektes'ten çok yararlandığını ve Atina'yı terk etmek zorunda kalınca da erken dönem retorik öğretisi hakkında hazırladığı metnini ona bıraktığını; Aristoteles'in ikinci kez Atina'ya geldiği dönemin başlarında Theodektes'in öldüğünü ve yeniden retorik derslerine başlayan

---

37 Athen. *Deip.* X. 75. 1-17; krş. II. 2. 45. 31 vdd. Söz konusu bilmeceler hakkında ayrıca bk. Ohlert 1912, 95 vdd. Athenaios'un alıntı yaptığı Hermippos ve Theodektes'in söz konusu iki bilmecesi hakkında bk. Bollansée 1999, 395-398.

38 Phot. *Bibl.* 176, 120b.

39 Poll. *Onom.* VI. 107-8.

40 Suda, θ. 138 *s.v.* Θεοδέκτης; Steph. Byz. *Ethnika* s.v. Φάσηλις; Eustath. *Dion. Per.* 855.

41 Dion. Hal. *Is.* 19.

42 *Proleg. Rhet.* XIV. 32 vd. ve 216.

43 Quint. *Inst.* III. 1. 8-21; krş. Kennedy 1994, 174 vdd.

44 Dion. Hal. *Demosth. dict.* XXXXVIII. 1vdd.; Dion. Hal. *Comp. verb.* II 4 vdd.

45 Arist. *Rhet.* III. 9. 1410 b.; Diog. Laert. V. 24. 26; Val. Max. VIII. 14. 3; Quint. *Inst.* II. 15. 10; *Anonym. Seguer.* 208.

46 Söz konusu tartışmalar hakkında bk. Chroust 1964, 63-67.

47 Quint. *Inst.* II. 15. 10.

48 Arist. *Rhet.* III. 9. 1410 b.

49 Val. Max. VIII. 14. 3.

Aristoteles'in, yokluğunda Theodektes tarafından geniş bir şekilde ele alınan söz konusu erken çalışmaya yeniden eğilmediğini, tersine bize ulaşan retorik metnine başladığını savunur. Ona göre Aristoteles'in böyle davranmasının nedeni, bu erken çalışmanın ününden duyduğu (Valerius'un düşündüğü gibi) hoşnutsuzluk değil, tersine gençlik çalışması olan bu eserin olgunlaşmamış öğretisinden duyduğu memnuniyetsizliktir[50]. F. Solmsen ise Aristoteles ile Theodektes'in retorik öğretileri arasındaki farklar dolayısıyla ve Hesykhios ve Diogenes Laertios'ta Aristoteles'in eserleri arasında sayılan çalışmanın isminin τέχνης τῆς Θεοδέκτου συναγωγή (= *Theodektes'in Sanatı'na İlişkin Derleme)* olarak verilmesinden dolayı[51], bu çalışmanın farklı insanların, muhtemelen de Theodektes'in öğrencilerinin elinde olan metinlerinin Aristoteles tarafından bir araya getirildiğini ve bundan dolayı da derleme (συναγωγή) olarak adlandırıldığını savunur[52]. Solmsen'e göre Aristoteles, Theodektes'in retorik öğretisini kendi öğretisi ile pozitif ve negatif yönde karşılaştırmak amacıyla bir araya getirmiştir. Bugün için kabul edilen genel görüş de Aristoteles'in *Rhetorica* adlı eserinin 3. kitabında büyük oranda, *Theodekteia*'ya başvurduğu yönündedir[53]. *Theodekteia*'nın yazarı için öne sürülen varsayımlar daha çok Yaşlı Theodektes ve Aristoteles üzerinde yoğunlaşırken, söz konusu eserin Genç Theodektes tarafından yazılmış olabileceği ihtimali genellikle telaffuz edilmemektedir. Fakat *Hitabet Sanatı* üzerine 7 ciltlik bir eserinin bulunduğu dikkate alınırsa, bu olasılık da ihtimal dâhilinde tutulmalıdır[54]. Görüldüğü üzere söz konusu çalışmanın kesin olarak kime ait olduğu hala tespit edilemese de, *Theodekteia* adlı eserin antikçağda hayli dikkate alındığı sonucuna varılabilir.

Theodektes'in hitabet alanındaki başarısı, Karia Satrabı Maussollos için düzenlenen yarışmaya katılmasından ve görünüşe göre derece almasından da anlaşılır. Gellius, Maussollos vefat edince, karısı Artemisia'nın feryat figanları ve kucaklamaları arasında görkemli bir cenaze töreni ile gömüldüğünü; keder ve kocasına duyduğu özlemle yanıp tutuşan Artemisia'nın, onun kemiklerini ve küllerini güzel kokularla karıştırıp toz haline gelinceye kadar ezdikten sonra suya katıp içtiğini; ihtiraslı sevgisini kanıtlamak için daha birçok şey yaptığının söylendiğini aktarır. Artemisia, kocasının anısını yaşatabilmek için büyük çabalarla "*Dünyanın Yedi Harikası*"ndan biri sayılacak değerde çok ünlü bir mezar yaptırır. Gellius, Artemisia'nın bu anıtı Maussollos'un aziz ruhuna adadıktan sonra, ona övgüler düzülecek bir yarışma düzenlediğini; yarışmanın ödülü olarak da çok miktarda para ve değerli şeyler koyduğunu söyler. Nükteleri ve hitabet yetenekleriyle ünlü Theopompos, Theodektes ve Naukrates'in, onun onuruna bu yarışmaya katıldıklarının söylendiğini kaydeder. Gellius'un aktardığına göre yarışmayı Isokrates'in öğrencisi Theopompos kazanmıştır[55]. Suidas'ta söz konusu yarışmanın 103. Olimpiyat'a denk geldiği ve katılanlar arasında Isokrates'in

---

50 Diels 1886, 9 vdd.

51 Aristoteles'in eserlerinin listesine dair bilgi veren antikçağ kaynakları özellikle bunların sayısı ve retorik çalışmalarının tarzı konusunda farklı veriler sunmaktadır. Bugüne kadar üç liste korunmuştur. Diogenes Laertios ve Hesykhios kapsamlı birer liste verirler ve ortak kaynak olarak da Hermippos'u alırlar. Buna karşılık Ptolemaios'ta verilen liste oldukça eksiktir. Diogenes'in listesinde retorik ile ilgili 9 çalışma yer almaktadır ve *Theodekteia* da bunların arasında verilir (Diog. Laert. V. 22-27). Lampsakos'lu Anaksimenes tarafından yazıldığı düşünülen *Ars rhetorica vulgo Rhetorica ad Alexandrum* adlı eserde verilen Diogenes Laertios'un listesinde bu çalışma yer almaz (krş. Fuhrman 1995, 28).

52 Solmsen 1932, 144 vdd.; 1934, 1729 vdd.

53 Rapp 2002, 225-228, özellikle 228; Weissenberger 2002, 311.*Theodekteia* için ayrıca krş. Wolf 2006, 15 vdd.

54 Krş. Weissenberger 2002, 311.

55 Gell. *Noct. Attic.* X. 18.

aynı isimli öğrencisi Apollonia'lı Isokrates'in de bulunduğu[56], fakat yarışı Theodektes'in kazandığı yazar[57]. Plinius ise Maussollos'un ölümü için 107. Olimpiyat'ın 2. yılını verir[58]. Bu da yaklaşık M.Ö. 351 yılına denk gelir. Fakat Mylasa'dan ele geçen bir yazıt aracılığıyla Maussollos için yapılan cenaze töreninin M.Ö. 353 yılında Labraunda'da gerçekleştirildiği öğrenilir[59]. Bu da 106. Olimpiyat'ın 4. yılına denk düşer.

Theodektes'in Maussollos ile ilişkisinin sadece söz konusu cenaze töreni ile sınırlı kalmadığı düşünülmektedir. Theodektes, M.Ö. 366-360 yılları arasında yaşanan Büyük Satrap Ayaklanması ve ardından gelen süreçte anavatanı Phaselis'in olaylar içindeki konumu dolayısıyla Karia Satrabı Maussollos ile tanışmış olmalıdır. Görünüşe göre Phaselis kesinlikle Satrap Ayaklanması'nı desteklememiş, tersine Lykia'ya karşı daima Perslerin tarafında yer almıştır. Satrap Ayaklanması'nın M.Ö. 360 yılında Persler tarafından bastırılmasıyla[60], Perikles'in Lykia'daki hâkimiyeti sona ermiştir[61]. Bu dönemden sonra Lykia, Pers kralına gösterdiği sadakatinden dolayı Maussollos'a ödül olarak verilirken[62]; Phaselis'in otonomisini koruduğu görülmektedir[63]. S. Hornblower, Phaselis'li Theodektes'in o dönemler Phaselis ile Maussollos arasındaki ilişkilerde elçi olarak görevlendirilmiş olabileceğini düşünmektedir. Zira ona göre *peripatetik* yaşam stilleri ve tiyatral yetenekleri dolayısıyla bu tarz kişiler böylesi işler için uygun karakterlerdir[64]. Dolayısıyla Theodektes de Phaselis ile Karia'daki Hekatomnid yönetimi arasındaki diplomatik ilişkilere hizmet ettiği ve kentin özgür kalmasına yardımcı olduğu için, yaptığı hizmetlerden dolayı *agora*'ya dikilecek bir heykelle onurlandırılmış olabilir[65].

Byzantion'lu Stephanos'ta geçen mezar epigramında, Theodektes'in Maussollos anısına düzenlenen yarışma dışında on üç tragedya müsabakasına katıldığı ve bunlardan sekizinde galip geldiği yazılıdır[66]. Attika'dan ele geçen bir yazıttan da yedi kez Büyük Dionysia Festivali'ne, bir kez de Lenaia Festivali'ne katıldığı öğrenilmektedir[67]. Söz konusu yazıtta, Theodektes'in bir üst satırında adı geçen Astydamas ile bir alt satırda adı geçen Aphareus'un Dionysia Festivali'nde elde ettikleri zaferlerin tarihi başka kaynaklar aracılığıyla tespit edilebilmektedir. M.Ö. 1582/81 yılından M.Ö.

---

56 Gellius (*Noct. Attic.* X. 18.), söz konusu Isokrates'in Apollonia'lı olan değil, Isokratres'in kendisi olduğunu yazar. Yarışmaya katılan Isokrates'in hangisi olduğu hususundaki tartışma için bk. Too 1995, 79.

57 Suda, θ. 138 s.v. Θεοδέκτης; ι. 653 *s.v.* Ἰσοκράτης.

58 Plin. *Hist.* XXXVI. 6.

59 CIG II 2691c.

60 Satrap Ayaklanması hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Hornblower 1982, 170-182; Weiskopf 1989.

61 Satrap Ayaklanması'nın bitmesiyle Lykia'da dynastlık sona erer, zira bütün Lykia dynastları, özellikle Perikles kaybeden tarafta yer almışlardır. M.Ö. 360 yılından sonraki dönem için Lykia dynastlarının varlığını kanıtlayacak ne bir yazıt, ne bir sikke, ne de arkeolojik malzeme vardır. Krş. Zahle 1991, 145-160; Gygax 2001, 92-96.

62 Lykia'daki Karia egemenliği hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Borchhardt 1978, 183-191; Jacobs 1993, 65; Behrwald 2000, 39-46.

63 M.Ö. 411 yılında Pers hakimiyeti altına girmesinden itibaren kendi gümüş sikkelerini basmaya devam etmiş olması (*BMC* 79 vd.; von Aulock 1974, 48 vd.; Heipp-Tamer 1993, 17, 45 vd.) ve Maussollos ile eşit şartlarda ittifak antlaşması imzalaması (*TAM II* 1183), Phaselis'in bu dönemde otonomisini koruduğunu gösterir. Bu konuda krş. Keen 1993, 235; Gygax 2001, 105; Tüner-Önen 2008, 105 vdd.

64 Hornblower 1982, 221. Yöneticiler ile akademik işlerde bulunanlar arasındaki dostluk ilişkileri hakkında ayrıca bk. Sonnabend 1996.

65 Hornblower 1982, 123 ve 337.

66 Steph. Byz. *Eth.* s.v. Φάσηλις.

67 *IG II²* 2325 Add. (pt. 2. 2 p. 817).

264/263 yılları arasındaki tarihleri kaydeden kronoloji defteri olan ve buluntu yerinden dolayı *Marmor Parium* ya da *Chronicon Parium* olarak adlandırılan epigrafik belgeden, Astydamas'ın Dionysia Festivali'nde ilk kez 373/72 yılında zafer kazandığı öğrenilmektedir[68]. Listede bir alt sırada yer alan Aphareus hakkında ise Plutarkhos bilgi vermektedir[69]. Plutarkhos'un aktardıklarına göre Aphareus eserlerini yazmaya Lysistratos[70] yılında başlamış ve Sosigenes[71] yılına kadar da devam ettirmiş ve toplamda 28 yıl boyunca yazmıştır. Bu yıllar arasında Dionysia festivallerinde altı kez oyunları sahnelenmiş ve iki kez de ödül kazanmıştır; ayrıca Lenaia Festivali'nde de iki ödülü vardır. Plutarkhos'un verdiği tarihler 369-342/1 yılları arasına denk düşmektedir. Buna göre Theodektes bu iki tragedya yazarı arasında bir dönemde ödül kazanmıştır[72].

Plutarkhos, Theodektes'in tragedya yazmaya sonradan başladığını aktarır[73]. Suidas ve Eudocia da Theodektes'i ilk sırada *rhetor* olarak tanıtırken, ardından tragedya yazarı olarak tanımlarlar[74]. M.Ö. IV. yüzyılda, tragedya yazmaya giden yolun daha çok retorikten geçtiği düşünüldüğü için, Theodektes'in tragedya yazarlığına başlaması anormal bir durum olarak görülmez[75]. Platon'un Gorgias diyaloğunda tragedya yazarları için yapılan tanımlama -*şiirden melodi, ritm ve vezni çıkardıktan sonra geriye kalan, halka ve büyük kitlelere sarfedilen, düz metin (*λόγοι*) olduğuna göre, bu dönemde tragedya yazarları tiyatroda kâtiplik yapan (*ῥητορεύειν*) kişilerdir*- söz konusu anlayışı özetler niteliktedir[76]. Byzantion'lu Stephanos, Suidas ve Eustathios Theodektes'in 50 tragedya yazdığını kaydeder[77]. F. G. Welcker, Theodektes'in mezar yazıtında kaydedilen 13 kez tragedya yarışmalarına katıldığı bilgisinden, Theodektes'in 13 *tetralogia* (3 tragedya + 1 *satyr* oyunu*),* yani 52 tragedya yazdığını hesap eder[78]. M. Susemihl ise *IG* II^2 2320'de yer alan kayıtlar sayesinde M.Ö. 341 yılında müsabakaların *tetralogia* değil de *trilogia* şeklinde yapılması dolayısıyla Welcker'in tahminini kabul etmez[79]. Susemihl'e göre Theodektes 10 kez *tetralogia*, 3 kez de *trilogia* ile yarışmalara katılmış ve toplamda 49 tragedya yazmıştır. Maussollos için yazdığı tragedya ile toplam sayı 50 olmaktadır. Antik kaynaklardan bilinen tragedya adları ise şunlardır: *Aias*, *Alkmaion*, *Helene*, *Lynkeus*, *Oidipus*, *Orestes*, *Philoktetes*, *Tydeus*, *Thyestes* ve *Maussollos* ile olasılıkla *Theseus* ve *Bellerophontes*. Tragedyaların adlarından açıkça anlaşılacağı üzere, Theodektes'in konu seçiminde öncülleri olan üç büyük tragedya şairinin (Aiskhylos, Sophokles, Euripides) etkisi büyüktür.

Theodektes'in *Aias* adlı tragedyasından Aristoteles'in *Rhetorica* adlı eseri sayesinde haberdar olunur. Aristoteles burada olayların ve insan davranışlarının asıl nedenleri ile iftiralarda yanlış kanıya varmanın sebeplerini açıklarken Theodektes'in *Aias*'ından örnekler vermiştir. İlk değinide

---

68 *FGrHist* 239 A 71 (*Marmor Parium* 71).

69 Plut. *Mor.* 839 c.

70 M.Ö. 369/68 yılı Atina *arkhon*'u.

71 M.Ö. 342/41 yılı Atina *arkhon*'u.

72 Ayrıca krş. Olson – Millis 2012, 148 vd.

73 Plut. *Mor.* 837 d-d.; krş. Phot. *Lex.* 260, 486 b 36 - 487 a 2.

74 Suda, θ. 138 s.v. Θεοδέκτης; *Anecd. Graec.* T. I. 230 (Eudocia Macrembolitissa).

75 Burckhardt *et al.* 2002, 261. Theodektes gibi retorik eğitimi görmüş olan Astydamas ve Aphareus da aynı zamanda pek çok tragedya yazmışlardır. M.Ö. IV. yüzyıldaki tragedya ve şiir yazımı hakkında ayrıca bk. Webster 1954, 294-308; Xanthakis-Karamanos 1979, 66-76.

76 Plat. *Gorg.* 502 c-d.

77 Steph. Byz. *Ethnika* s.v. Φάσηλις; Suda, θ. 138 s.v. Θεοδέκτης; Eustath. *Dion. Per.* 855.

78 Welcker 1841, 1072.

79 Susemihl 1899, 631 vd.

Diomedes, Troia'lıların kampına giderken kendisine yoldaşlık etmesi için Odysseus'u seçer[80]: … *Theodektes'in Aias'ından da, Diomedes'in Odysseus'u, ona onur kazandırmak için değil; yanında kendinden daha küçük bir adam olsun diye seçtiği ortaya çıkmaktadır, zira bunu yapmak için böyle bir güdü olasıdır*[81]. İkinci değinide ise Odysseus tartışmada rakibini yener: … *Theodektes'in Aias'ında Odysseus Aias'a, Aias'tan daha cesur olmasına rağmen neden böyle görülmediğini açıklamaktadır*[82]. Aias'ın, Akhilleus'un ölümünden sonra silahları için düzenlenen yarışmalara katılması, fakat silahların Odysseus'a verilmesinden dolayı buhran geçirmesinin ardından sığır sürüsünü Argos'lular zannedip katletmesi ve yaptıklarının farkına varıp intihar etmesini anlatan tragedyalar arasında Sophokles'in yazdığı günümüze kadar ulaşabilmiştir[83]. Sophokles dışında Karkinos (II) ve Astydamas (II)'ın da bu konuda yazdıkları bilinir[84].

Yazarın *Alkmaion* adlı tragedyası ise Aristoteles, Halikarnassos'lu Dionysios ve Eusebius sayesinde öğrenilir[85]. Aristoteles, Alkmaion'un karısı Alphesiboia ile konuşmasından kısa bir bölüm aktarır. Burada herkes annesi Eriphyle'nin ölmesi, fakat bunun Alkmaion'un ellerinden olmaması gerektiğini kararlaştırır:

> *(Alphesiboia): Annenden ölümlülerden hiçbiri mi nefret etmedi?*
> *(Alkmaion) şöyle yanıtladı: Bu noktada ortaya çıkan ayrımı anlamak gerekir.*
> *Bunun üzerine Alphesiboia "nasıl?" diye sorunca;*
> *Alkmaion sözü yeniden ele alarak, "Onun ölmesine, ama onu benim öldürmemem gerektiğine karar verdiler"* dedi[86].

Eusebios'ta ise kadınlarla ilgili olarak Theodektes'in *Alkmaion*'undan şu pasaj aktarılır: *ölümlüler arasında şüphe götürmez bir söz işitilir: bir kadından daha zavallı hiçbir canlı yoktur*[87]. Amphiaros ile Eriphyle'nin oğlu olan Alkmaion'un, *epigonos*'ların[88] ikinci Thebai seferine katıldıktan sonra babasının ölümüne sebep olduğu için annesini öldürmesi ve ardından peşine takılan *erinys*'ler (Öç perileri) dolayısıyla ülkeden ülkeye dolaşması ve sonunda öldürülmesini konu edinen bu tema Theodektes dışında Sophokles, Euripides, Astydamas (II), Agathon ve Nikomakhos tarafından da ele alınmıştır[89].

Theodektes'in *Helene* isimli tragedyası bir tek Aristoteles sayesinde öğrenilir. Aristoteles kölelik ve soyluluk hakkında açıklama yaparken konuyu detaylandırmak için Theodektes'in *Helene* adlı eserinde geçen şu pasaja atıfta bulunur: … *Bu ise Theodektes'in Helene'sinde söylediği gibi, mutlak ve izafi iki tür soyluluk ve özgürlük bulunduğu anlamına gelmektedir: Kim, her iki taraftan da tanrısal soydan gelen birinin köleliğe layık olduğunu iddia edebilir? Bunu söylemekle de, erdem ve ahlak bozukluğu aracılığıyla köle ve özgür, soylu ve ayak takımı arasındaki ayrımı belirlemekten öte bir şey*

---

80 Hom. *Il.* X. 240-245.
81 Arist. *Rhet.* II. 16. 1399b 20 vdd.
82 Arist. *Rhet.* II. 20. 1400a 23 vdd.
83 Soph. *Aias*.
84 *TrG*F 797; *TrGF* I 70 F 1a; Suda, α. 4265 s.v. Ἀστυδάμας.
85 *TrGF* 801.
86 Arist. *Rhet.* II. 3. 1397b; krş. Dion. Hal. *ad Amm*. X. 3.19.
87 Euseb. *praep. ev.* X. 3.19.
88 Thebai'a karşı sefere çıkan Yediler'in oğulları. *Epigonas*'lar babalarına nasip olmayan başarıyı elde etmiş ve kenti ele geçirmişlerdir.
89 *TrGF* 153 vd.; 379-385; 763; Arist. *Poet*. 1453 b 29-33; Suda, ν. 396 s.v. Νικόμαχος.

yapmış olmuyorlar[90]. F. G. Welcker Aristoteles'in *Rhetorica*'sında, Paris'in Helene'yi alma hususunda babası onu özgür bıraktığı için mi haklı olduğu yönündeki soruyu tartıştığı pasajın da Theodektes'in söz konusu tragedyasından alındığını düşünür[91]. Sophokles, Euripides, Sinoplu Diogenes ve Timesitheos da Helene'yi konu alan oyunlar yazmışlardır[92].

Yazarın *Lynkeus* adlı tragedyası da sadece Aristoteles'in *Poetica*'sında yer alan iki pasajda belgelenir. Aristoteles ilk pasajda tragedyalarda "bahtın dönüşünü", yani olan bitenin tam ters yöne döndüğünü anlatırken Theodektes'in *Lynkeus*'undan örnek verir: *… Lynkeus'ta ise öldürülmek amacı ile götürülen biri ile öldürmek amacı ile ona eşlik eden bir başkası – Danaos – vardır. Ancak olaylar öldürülmek amacı ile götürülenin kurtulması, berikinin ise ölmesiyle sonuçlanmıştır*[93]. Diğer pasajda ise tragedyaların düğüm ve çözüm olarak adlandırılan kısımlarının konumlarını açıklarken söz konusu esere değinir: *Her tragedyanın bir düğümü ve bir de çözümü vardır. Temanın dışındaki olaylar ve içindekilerden de bazıları genellikle düğümü, bütün geri kalanlarsa çözümü oluştururlar. Düğümün, hikâyenin başından, olaylar örgüsünün talihten bahtsızlığa ya da bunun tersine döndüğü ana kadarki; çözümün ise değişikliğin gerçekleştiği yerin başından sonuna kadar olan kısım olduğunu söylüyorum. Tıpkı, Theodektes'in Lynkeus'unda düğümün, ana temadan önce vuku bulmuş bütün olaylar ve çocuğun kaçırılması; bunun çözümününse ölüm cezasından eserin sonuna kadarki bölüm oluşu gibi*[94]. Danaos'un elli kızı ile kardeşi Aigyptos'un elli oğlunun evlenmesi, ancak Danaos'un, kızlarının her birine birer hançer tutuşturarak kocalarını öldürmelerini istemesi ve bu isteğe yalnızca Hypermestra'nın uymayıp kocası Lynkeus'u öldürmemesi üzerine, damadını kendi öldürmeye kalkışan Danaos'un kendisinin ölmesiyle sonuçlanan olaylar örgüsünü işleyen söz konusu tragedya esasen Aiskhylos'un *Danaos Kızları*[95] adlı tragedyası ile aynı konuyu ele alır.

Theodektes'in *Oidipus* adlı tragedyası Athenaios'un *Deipnosophistai* adlı eserinde geçer[96]. Athenaios burada gece ve gündüz bilmecesini aktarır. Aynı bilmece daha sonra Tryphon ve Moskhopulos tarafından alıntılanmış[97] ve *Anthologia Palatina*'da iki satır genişletilmiştir: *Bunlar iki sevgili kız kardeşlerdir, biri diğerini doğurmuş olandır, doğuran bu aynısı da diğeri tarafından doğurulmuş olandır, öyle ki aynı zamanda kız kardeş olan bunlar aynı soydan gelen öz kız kardeşlerdir ve de aynı zamanda birlikte annedirler*[98]. Athenaios'ta geçen bulmaca büyük ihtimalle bir sfenks bulmacasıdır[99]. Zira Oidipus Thebai'a gelince, orada halka zor günler yaşatan ve sorduğu bilmeceleri bilemeyenleri acımasızca öldüren sfenksin sorduğu "Önce dört ayaklı, sonra iki sonra da üçayaklı olabilen nedir?" bilmecesine "insan" cevabını vererek soruyu bilmiştir[100]. Antikçağda Oidipus'un yaşadığı trajedi pek çok yazarın ilgisini çekmiştir. Theodektes dışında Aiskhylos, Euripides, Akhaios (I), Ksenokles, Meletos (II), Philokles (I), Nikomakhos (I) ve Sinoplu Diogenes'in de *Oidipus* isimli

---

90 Arist. *Pol.* 1255a.

91 Welcker 1841, 1074.

92 *TrGF* 171-173; 807 vd.; Eurip. *Hel.*; Suda, τ. 613 *s.v.* Τιμησίθεος.

93 Arist. *Poet.* 1452a 27-29.

94 Arist. *Poet.* 1455b 25-33.

95 *TrGF* 15 vd.

96 Athen. *Deip.* X. 75. 14 vdd.

97 Tryphon 193. 26; Moschop. *Opusc.* 75.

98 Anth. Graec. XIV. 40. Krş. Ohlert 1912, 96.

99 Krş. Schultz 1920, 94, 105; Diehl 1934, 1728; Fischer 2010, 8 vd.

100 Söz konusu bilmece ve Oidipus'un cevabı için krş. Ohlert 1912, 24 vd.; Fainlight – Littman 2009, 17.

birer tragedya yazdıkları bilinir[101]. Sophokles'in *Kral Oidipus* ve *Oidipus Kolonos'ta* isimli tragedyaları ise günümüze kadar korunabilmiştir[102].

Yazarın *Orestes* adlı bir tragedya yazdığı da bir tek Aristoteles'in *Rhetorica*'sından öğrenilir. Aristoteles tümdengelim ve tümevarım yöntemiyle akıl yürütmeyi açıkladığı bölümde, Theodektes'in *Orestes*'inden örnek verir: … *Böylece bu, bir taraftan çürütme, öte taraftan da kanıtlama için kullanılabilir, zira bir tane iyi şey, iki tane kötü şey etmez. Ne var ki, ortaya konulan düşünce mantıken hatalıdır. Yine Polykrates'in Thrasyboulos'un, otuz tiranı iktidardan indirdiğini söyleyen bir sözü var; burada bunları birer birer sayar; ya da Theodektes'in Orestes'indeki durumda parçadan bütüne doğru gidiş vardır: Burada kocasını öldüren bir kadının öldürülmesi ve oğlun babanın intikamını alması adildir ve olanlar da gerçekte bunlardır; yine de bir araya getirilen şeyler mutlaka doğru olmayabilir. Aynı şey yanlış mantık yürütme olarak yorumlanabilir, zira kadının kimin tarafından (öldürülmesi gerektiği) belli değildir*[103].Theodektes dışında Euripides, Euripides (II), Timesitheos, Aphareus ve Karkinos (II)'un da Orestes'e ilişkin birer tragedya yazdıkları bilinir[104]. Söz konusu yazarlardan görüldüğü üzere Orestes'in, babası Agamemnon'un ölümüne neden olan annesi Klytaimnestra'yı öldürmesi ve ardından yaşadıklarını konu olan tema *rhetor* kökenli tragedya yazarları arasında oldukça revaçtadır.

Theodektes'in Troia Savaşı'na katılmak üzere yola çıkan; fakat yılan soktuğu ve iltihap kapan yarası bir türlü iyileşmediği için ordu tarafından Lemnos'ta bırakılan, 10 yılın sonunda kâhin Kalkhas'ın bir kehaneti üzerine adadan Troia'ya getirilen, savaşın sonunda Paris'i kasığından vurarak öldüren ve savaşın sonunda memleketine dönmeyi başaran Philoktetes'in öyküsüne dair bir tragedya yazdığını da Aristoteles'in *Nikomakhos'a Etik* adlı eserinden öğreniyoruz. Aristoteles insanların meziyetlerini açıklarken zaafına düşkünlüğün bağışlanamaz, ama katlanılamayacak denli keskin acılara yenik düşmenin bağışlanır bir şey olduğunu anlatırken Theodektes'in *Philoktetes* adlı eserindeki kahramanın davranışını örnek gösterir: *Birçok kişinin dayanıp üstesinden başarıyla gelebildiği şeyler karşısında aciz kalan kişi zayıf veya zevkine düşkün biridir, nitekim zevkine düşkünlük bir çeşit zayıflıktır. Böyle biri himation'unu, onu üstünde taşımak zahmetini çekmemek için (yerde) peşi sıra sürükler, ya da ızdırap çeken birine benzemenin ne kadar ızdıraplı olduğunu görmeden, zahmet çeken biriymiş gibi davranır. Aynı şey kendine sahip olmak ya da olmamak için de geçerlidir. Eğer biri şiddetli ve aşırı haz ya da acılara yenik düşerse bu şaşırtıcı bir şey olmaz: Hatta bununla mücadele ederek yenik düşerse bağışlanır bir şeydir; tıpkı Theodektes'in engerek tarafından sokulan Philoktetes'i ya da Karkinos'un Alope'sindeki Kerkyon'lar gibi…*[105]. Aristoteles'in söz konusu eserine düşülen bir *scholia* (= açıklama notu)'da da Philoktetes'e dair şu pasaj kaydedilmiştir: *Theodektes tragedya yazarıdır ve eli bir yılan tarafından sokulan Philoktetes'i de tanıtır, (o) uzun süre acı ve eziyetlere katlanır, daha sonra zayıf düşünce "elimi kesiniz" diye haykırır*[106]. Theodektes'in söz konusu tragedyasına M.S. II. yüzyıl yazarlarından Aspasios'un, Aristoteles'in *Nikomakhos'a Etik* adlı eserini yorumladığı araştırmasında da değinilir. Aspasios Aristoteles'in ölçüsüzlük ve zayıflık hakkında

---

[101] *TrGF* 57; 535-536; 754; 770; 781; 808; Suda, φ. 378 s.v. Φιλοκλῆς; ν. 396 s.v. Νικόμαχος. Oidipus teması üzerine yazılan tragedyalar için krş. Edmunds 2006, 32-56.

[102] Soph. *Oed. Tyran.*; *Oed. Colon.*

[103] Arist. *Rhet.* II. 2. 1401a. 33 vdd.

[104] Aeschy. *Orest.*; Suda, ε. 3694 s.v. Εὐριπίδης; τ. 613 s.v. Τιμησίθεος; *TrGF* 798; *TrGF* I 73 F 1.

[105] Arist. *Eth. Nik.* 1150b 1-11.

[106] *Schol. Arist.* (*Ethica Nicomachea* 1150b 9).

söylediklerini yorumlarken Theodektes'in *Philoktetes*'ine şu atfı yapar: *Acıya katlanma gücü ve zayıflık için geçerli olan aynı şeylerin kendine sahip olmak ya da olmamak için de geçerli olduğunu söylerler; O en çok ölçüsüzlük ve zayıflıkta nasıl benzer şeylerin geçerli olduğunu gösterir. Eğer biri üzüntü ve acılara yenik düşerse bu şaşırtıcı bir şey olmaz, ama bir kişi Theodektes'in* (Philoktetes'indeki)*, bir engerek tarafından sokulunca bunu Neoptolemos'un etrafındakilerden bir süre gizlemek isteyen Philoktetes gibi böylesi bir şeye karşı koyarsa, daha sonra da acıların büyüklüğüne dayanamayıp ıstırabını belli ederse bu değerli şey bağışlanabilir. Sophokles ve Aiskhylos da ona aynı karakteri eklemişlerdi*[107]*.* Troia kahramanlarının tragedya konusu olarak sıklıkla tercih edildiği, Philoktetes karakterinde de açıkça gözlenmektedir. Theodektes dışında öncülleri Aiskhylos, Sophokles ve Euripides'in de *Philoktetes* adlı birer tragedya yazdıkları bilinir[108].

Aristoteles'in *Poetica* adlı eserinden Theodektes'in Troia Savaşı kahramanlarından Diomedes'in babası olan Tydeus'u konu alan bir tragedya yazdığı öğrenilir. Aristoteles insanları tanıma ve onların tanınmaları üzerine açıklama yaparken Theodektes'in Tydeus'unda geçen akıl yürütmeye yönelik bir olayı örnek verir: *Dördüncü tanınma akıl yürütmeden çıkarılan tanınmadır; Sunu Taşıyanlar (=Khoephoroi)'da olduğu gibi: "bana* (Elektra'ya) *benzeyen biri gelir, bana benzeyen bu kişi Orestes'ten başkası olamaz, öyleyse o gelmiştir". Sofist Polyidos da Iphigeneia'nın tanınması hakkında böyle düşünerek, Orestes'in, kız kardeşim kurban edilirse, o zaman benim de kurban edilmem gerekir şeklinde akıl yürütmede bulunduğunu söylemektedir. Theodektes'in Tydeus'unda da, oğlunu bulmak üzere gelen kişi, kendisinin öldürüleceği yönünde akıl yürütür*[109]*.* İşlediği bir cinayet yüzünden ülkesinden kovulan Tydeus, Argos'a sığınır ve orada kralın kızı ile evlenerek Thebai'a karşı Yediler Seferi'ne katılır. Fakat Tydeus'un, kimi, neden öldürdüğü için sürgün cezasına çarptırıldığı belli değildir. Farklı kaynaklarda geçen farklı bilgilere göre Tydeus ya babasının dört kardeşini; ya babası Oineus'u tahttan indirmeye çalışan bu kardeşlerinden birinin oğullarını; ya amcası Melas'ın oğullarını; ya kendi kardeşini; ya da kendi oğulları Lykopeus ve Alkathoos'u öldürmüştür[110]. Söz konusu Lykopeus ve Alkathoos bazı kaynaklarda babasının kardeşlerinin adı, bazılarında ise yeğenlerinin adı olarak geçer. Theodektes'in *Tydeus*'undaki olay örgüsü ise, Tydeus'un kendi oğlunu aramaya geldiği, fakat babasını tanımadığı için oğlu tarafından da öldürülme tehlikesi geçirdiği; oğlu Diomedes'i aramaya geldiğini söyleyince de kurtulduğu yönündedir[111].

Athenaios'un *Deipnosophistai*'ında geçen iki pasajda Theodektes'in, bir çeşit harf bulmacası ya da oyununa olan ilgisine tanık olunur. Athenaios'un aktardığına göre, Theodektes okuma yazma bilmeyen bir taşralıyı tanıtır: *Phaselis'li Theodoktes okuma yazma bilmeyen birini sahneye çıkarır, bu kişi de Theseus'un ismini şöyle betimler: Yazının ilk kısmı, ortasında tek gözü olan bir dairedir* (Θ)*. Daha sonraki, birbirine tamamen eşit ölçüde iki çizgidir; enine bir çizgi de bunları birbirine birleştirir* (H)*. Üçüncüsü kıvrımlı bir bukleye (*saç lülesine*) benzer* (Σ)*. Daha sonraki görüldüğü gibi üç çatallı yassı bir asadır* (E)*, baştan itibaren beşincisi birbirine eşit iki sopadır, bunlar birlikte tek bir temele dayanırlar* (Y)*. Altıncısı tıpkı daha önce dediğim gibi kıvrımlı bir bukledir* (Σ)[112]*.* Söz konusu harfler birleştirildiğinde majuskel olarak yazılmış ΘΗΣΕΥΣ ismi çıkar. Euripides de *Theseus* isimli tra-

---

[107] Aspas. *Nic. Comm.* 133. 3-10.

[108] *TrGF* 79-82; 613-621; Soph. *Philokt.*

[109] Arist. *Poet.* 1455a 4-10.

[110] Tydeus'un işlediği cinayete ilişkin kaynaklar ve yorumları için bk. Sicherl 2006, 427 vd.

[111] Belfiore 2000, 211 dn. 18.

[112] Athen. *Deip.* X. 80. 38-51; krş. *Deip.* II. 2. 47. 8 vdd.

gedyasında böyle bir çobandan bahsedip aynı ismi bir harf oyunu ile vermiştir[113]. Tragedya yazarı Agathon'un da *Telephos* adlı oyununda bu harf bulmacasına değindiği görülür[114]. Bundan dolayı da Theodektes'in *Theseus* isimli bir tragedya yazmış olabileceği düşünülür[115].

M.S. V. yüzyılda yaşamış olan ve oğlu Septimius için antik metinlerin özetlerini toplayan Iohannes Stobaios'un *Anthologium* isimli çalışmasından Theodektes'in *Thyestes* adında bir tragedya yazdığı öğrenilir. Yazar burada zamanın varlığı hakkında Theodektes'in Thyestes'inde aktarılanlara değinir: *Ey zavallı Thyestes, öfkenin dizginini dişleyerek sabretmelisin; şu an tahrik edilmiş olsan da sana bu tavsiyede bulunuyorum; zira sonsuz zaman her şeyin üstünü örter ve boyunduruğu altına alır*[116]. Agamemnon'un babası Atreus ile kardeşi Thyestes arasında iktidar mücadelesi için çıkan düşmanlık ve Atreus'un, karısı Aerope ile arasındaki ilişki dolayısıyla Thyestes'e kendi çocuklarını yedirmesini konu edinen söylence pek çok tragedyaya konu olmuştur. Theodektes dışında Sophokles, Euripides, Karkinos, Agathon, Khairemon, Sinoplu Diogenes, Kleophon ve Apollodoros da bu temayı işleyen birer tragedya yazmışlardır[117]. Stobaios'un aktardığı pasaj muhtemelen Thyestes'e kendi çocuklarını yediğini öğrendikten sonra söylenmiştir[118].

Theodektes'in Artemisia tarafından Maussollos onuruna düzenlenen yarışmaya katıldığından yukarıda bahsedilmişti. M.S. II. yüzyıl yazarlarından Aulus Gellius, Theodektes'in bu yarışmaya katıldığı eseri olan *Maussollos* adlı tragedyasının kendi zamanına kadar korunduğunu kaydeder[119].

F. G. Welcker, Ioannes Stobaios'un, yazarların haksızlık üzerine (ΠΕΡΙ ΑΔΙΚΙΑΣ) söylediklerini alıntıladığı bölümde Theodektes'ten verdiği pasajda aktarılanlardan dolayı - *Ey alevin parlak ışığını çevreleyen güneş, bütün insanlar için arzulanan parıltı. Herhangi bir zamanda böylesi önemli hale gelen başka bir dava ve kurtuluşu zor olan bir yargılama gördün mü? Burada bir kadın, kendisinin bana söylediği sözler yüzünden benden davacı oluyor. Kocası da onu izliyor ve şimdi bunlar beni yargılayıp da davacı mı oluyorlar?*[120]- yazarın *Bellerophontes* adında da bir tragedya yazdığını düşünür[121]. Bilindiği üzere Bellerophontes, Belleros'u öldürdüğü için yurdundan ayrıldıktan sonra suçundan arınmak üzere Tiryns Kralı Proitos'un yanına gelir. Fakat orada kralın karısı Anteia ona aşık olur ve hislerine karşılık bulamayınca da Bellerophontes'i kendisine sarkıntılık etmekle suçlar. Konuğunu kendi eliyle cezalandırmaktan çekinen Proitos, Bellerophontes'i, eline kendi cezasını içeren bir tablet vererek Lykia kralı olan kayınpederi Iobates'in yanına gönderir. Iobates, Bellerophontes'i burada zorlu işlere sürer, fakat kanatlı at Pegasos ile her türlü işin üstesinden gelen Bellerophontes sonunda Anteia'dan intikamını alır. Bunların yanında Pegasos ile Olympos'a çıkma girişimi tanrılar tarafından hoş karşılanmaz. Theodektes'in kendi yurduna komşu olan bölgede geçen böylesi bir konu hakkında bir eser yazması da şaşırtıcı değildir. Bellerophontes efsanesi

---

113 *TrGF* 477-480.

114 *TrGF* 764.

115 Welcker 1841, 1072; Schult 1920, 111; Diehl 1934, 1726, 1728.

116 Ioann. Stob. *Anthol.* I. 8. 6.

117 *TrGF* 184-188; 481 vd.; 763; 784; 798; 808; *TrGF* I 39 F 3; 71 F 8; 88 F 1d; Suda, α. 3406 s.v. Ἀπολλόδωρος; κ. 1730 s.v. Κλεοφῶν.

118 Krş. Belfiore 2000, 210 vd.

119 Gell. *Noct. Attic.* X. 18.

120 Ioann. Stob. *Anthol.* III. 10.8.

121 Welcker 1841, 1078.

hakkında Euripides ve Astydamas da birer tragedya yazmışlardır[122].

Theodektes'in farklı kaynaklarda adları anılan söz konusu eserlerinin yanı sıra, Stobaios tarafından alıntılanan, fakat hangi eserine dâhil oldukları tespit edilemeyen pasajlar bulunmaktadır. Stobaios, tanrının var olanların yaratıcısı olduğu ve her şeyi onun yönettiğini vurgulamak için eserine Theodektes'ten "*Tanrılardan başlanması uygundur*" alıntısıyla başlar[123]. Tanrı katında yer alan adalet üzerine bir araya getirdiği atıflar arasında uzun bir Theodektes alıntısı yapar: *Ölümlülerden her kim tanrısal şeylere zarar verirse, hemen olmasa da zaman içinde cezasını bulur; eğer cezalar hemen olsaydı, o zaman pek çokları dindarlıkları dolayısıyla değil de korkudan tanrılara saygı gösterirlerdi. Şimdi ise ceza uzak olduğu için ölümlüler doğaya riayet ediyorlar. Kötü olarak görülenler her ne zaman ortaya çıkarılırsa, daha sonraki zaman içinde cezalarının bedelini öderler*[124]. Çaba ve gayret hakkında Theodektes'in "*ünlü bir şekilde övülmek isteyen kişinin pek çok şeye katlanması gerekir; laubalilik o anki zevki alıp acıları zaman içinde ortaya çıkarmaktan hoşlanır*" yönünde aktardıklarına değinilir[125]. Küstahlık ve yüzsüzlük konusu işlenen kısımda da Theodektes'in "*görüldüğü gibi insanlar arasında sadece küstahlık dışında her şeyin yaşlanması doğaldır ve belirlenmiş zamanın sonu gelir. Küstahlık ise ölümlülerin soyunu ne kadar çoğaltırsa, günden güne o kadar büyür*" sözlerine yer verilir[126]. Kadının kimileri için yararlı, kimileri için zararlı olduğu hususunda Theodektes'in "*bir erkek eve bir eş getirirse, görüldüğü gibi sadece bir kadın getirmez, bununla birlikte iyi ya da kötü bir ruhu da alıp eve getirir*" yönündeki görüşü alıntılanır[127]. Babaların çocukları için yapması gerekenler hakkında atıfta bulunduğu yazarlar arasında Theodektes de yer alır: *Aile kurumu çocukları korur*[128]. Soyluluk hakkındaki yazıları ele alan bölümde ise yazardan şu alıntı yapılır: *Ben layık olmayan üst tabakaya hizmet eden asil bir soyu asla methetmem*[129]. İnsanların çabuk değişen mutluluklarını açıklamak için Theodektes'in "*Ey yaşlı, Hellas'ta yaygın olan 'ölümlülerin yazgısının belirsiz' olduğu yönündeki söylenti şüphelidir ve çok öncesinden bilinir*" yönündeki görüşü kaydedilir[130].

Aristoteles *Rhetorica* adlı eserinde geçen iki pasajda Theodektes'in *Nomos*'undan örnekler aktarır. Fakat burada adı geçen *Nomos*'un yazınsal bir eser mi, yoksa Atina'nın kamu yaşamını ilgilendiren bir davaya yönelik yasa teklifi mi olduğu net değildir[131]. Her iki pasaj da antitez ve kıyaslama içerir. İlk pasaj, tümevarım yöntemine ilişkin verilen örnekler arasında yer alır: *Theodektes'in Nomos'unda da buna başka bir örnek bulunmaktadır: Nasıl ki, başkalarının atlarına yeterince özen göstermeyenlere kendi atlarımızı; ya da başkalarının gemilerini batıranlara kendi gemilerimizi emanet etmiyorsak ve diğer bütün durumlarda da bu şekilde oluyorsa, başkalarının güvenliğini korumayanlara da kendi güvenliğimizi emanet etmememiz yerinde olur*[132]. Diğer pasaj ise M.Ö. IV. yüzyılın başlarından itibaren Hellen kentleri için sorun olmuş paralı askerlerle ilgilidir:

---

122 *TrGF* 443-452; 777; Suda, α. 4265 s.v. Αστυδάμας.
123 Ioann. Stob. *Anthol.* I. 1.
124 Ioann. Stob. *Anthol.* I. 3. 22.
125 Ioann. Stob. *Anthol.* III. 29. 35.
126 Ioann. Stob. *Anthol.* III. 32. 14.
127 Ioann. Stob. *Anthol.* IV. 22c 67.
128 Ioann. Stob. *Anthol.* IV. 26. 8.
129 Ioann. Stob. *Anthol.* IV. 29a 5.
130 Ioann. Stob. *Anthol.* IV. 41. 25.
131 Solmsen 1934, 1734.
132 Arist. *Rhet.* II. 10. 1398b.

Theodektes Nomos'unda şöyle diyor: Yararlılıklarından dolayı Strabaks ve Kharidemos gibi ücretli askerlere yurttaşlık hakkı veriyorsunuz da; bu ücretli askerler arasında onmaz yaralara sebep olanları sürgün etmeyecek misiniz?[133]

41 yıllık yaşamına böylesi başarılar sığdıran ve görüldüğü üzere oldukça geniş bir yelpazede eserler veren Theodektes kısa ömründe Libya ve Mısır'a da seyahat etmiştir. Strabon Theodektes'in, Aithiopia'lıların siyah tenli ve kıvırcık saçlı olmalarını, Helios'un, arabasını bu halkların sınırlarında sürerken alevinin kapkara çiçeğini insanların bedenlerine dokundurduğunu ve onların saçlarını, ateşinin harlanmaz binbir biçimiyle ısıtarak kıvırmasına bağladığını aktarır[134]. İskenderiye'ye kaçarak kral I. Ptolemaios'un himayesinde yaşayan politikacı ve filozof Phaleron'lu Demetrios (M.Ö. yak. 350-283) da I. Ptolemaios'a yazdığı bir mektubunda, tragedya yazarı Theodektes'in oyunlarından birinde kutsal kitaplarda yazılmış olan temalardan bahsetmek arzusuna kapılınca gözlerine perde indiğini ve bunun nedenini anladıktan sonra tanrıya dua ederek şifa bulduğunu aktarır[135]. Hellenistik Dönem'den bir yazar olan ve II. Ptolemaios'un (M.Ö. 285-246) yanında yüksek kademede bir memur olduğu düşünülen Pseudo Aristeas, tragedya yazarı olarak tanıttığı Theodektes'in, yazdığı bir tragedya için kullanmak üzere İskenderiye Kütüphanesi'nden ödünç bir kitap almak üzereyken gözlerinin ferinin kesildiğini ve bu talihsizliğin başına neden geldiğini anlayınca da günlerce tanrıya yalvardıktan sonra şifa bulduğunu yazar[136]. Söz konusu son iki aktarım Theodektes'in Mısır'da bulunduğu sırada gözlerinde bir problem olduğuna işaret ederler. Suidas'ın *Sbyrtios* maddesinde Theodektes'in okumalarını Sbyrtios isimli kölesinin yaptığının kaydedilmesi de bu durumu destekler[137].

Antik kaynaklar Theodektes'in eserleri yanında yazarın mezarı hakkında da oldukça ayrıntılı bilgiler verir. Plutarkhos, Isokrates'in öğrencilerini saydığı eserinde Theodektes'in Atina'da öldüğünü söyleyerek mezarının yerini tarif eder[138]. Buna göre Theodektes'in Atina'daki mezar anıtı Eleusis'e giden kutsal cadde üzerinde, Κυαμῖτις (= fasulyepazarı) istikametinde konumlanmış olup, yazarın döneminde tamamen yıkılmıştır. Plutarkhos'a göre orada vaktiyle ünlü ozanların heykelleri onunkinin yanında dururdu ve bunlardan yalnızca ozan Homeros'unki sağlam kalmıştı[139]. Pau-

---

133 Arist. *Rhet.* II. 16. 1399b.

134 Strab. XV. 24.

135 Ioseph. *Ant. Iud.* XII. 113.

136 Arist. *Epist.* 316. Krş. Euseb. *praep. ev.* VIII 5. 9; Georg. *Sync.* 1, s. 328; Cedr., *Comp. hist.* I. 290; Zon., *Epit. hist.* I. 310; Mich. Psell. *Poem.* 53. 600 vdd.

137 Suda, ç. 364, s.v. Σιβύρτιος.

138 Plutarkhos'un (*Mor.* 837c-d) aktardıkları muhtemelen Atinalı Heliodoros'un eserine dayanmaktadır (Heliodoros, *FGrHist.* 373). Krş. Scholl 1996, 229. Heliodoros hakkında ayrıca bk. Keil 1895, 199-240 ve Jacoby 1912, 15-18.

139 Theodektes'in mezarındaki Homeros heykeli hakkında bk. Schefold 1943, 207, 88 no. 2; Richter 1965, 45 no. 2. Atina'da ünlü şairlerin heykelleri M.Ö. V. yüzyıldan beri adak olarak dikilmekteydi. Bu konuda krş. Metzler 1971, 263 vd., 363 vd.; resmi onurlandırma heykelleri ile özel adak heykelleri arasındaki genel farklar için bk. Voutiras 1980, 28 vdd. Ünlü sanatçıların heykellerinin adak heykeli olarak dikildiğine yönelik en iyi örnek Olympia'daki Mikythos'un adak heykelleridir (Eckstein 1969, 33-42). Bu tarz heykellerin mezar anıtlarında yer alması ise çok yaygın değildi. Buna ilişkin en erken veri Olympia yakınında, Skillus'ta yer alan mezarında dikili olan ve Pausanias (V. 6. 6) tarafından tasvir edilen, Ksenophon'un mermer bir portresidir. Bu konuda bk. Minakaran-Hiesgen 1970, 112-141; Adriani 1988, 272-278 lev. 70 ve 71. M.Ö. V. yüzyılın sonundan itibaren mezarlarda sanatçı tasvirlerinin kullanımının arttığı görülmektedir. Bu konuda krş. Scholl 1994, 239-271. Theodektes'in sözü edilen mezar anıtının mimari açıdan ve heykel galerisi yönünden Thessalia Dynastes'i

sanias ise Theodektes'in mezarının Kephisos Irmağı'ndan sonra gelen Zeus Meilikhios'a (= Merhametli Zeus) ait sunağın yakınlarında olduğunu bildirir[140]. Pausanias tarafından Kephisos köprüsünü aştığı söylenen yol yine onun tarafından tasvir edilen[141] ve Daphni yüksek geçidinin 1 km. kadar batısında yer alan Aphrodite Tapınağı'nın kuzeyinde oldukça iyi korunmuş bir şekilde ortaya çıkarılmıştır[142]. Theodektes'in mezar anıtının yakınında bulunduğu kaydedilen Zeus Meilikhios Sunağı da Kutsal Sabbas Kilisesi'nin batısında tespit edilir[143]. Kutsal Sabbas Kilisesi ise, kutsal yolun doğusunda, kente doğru Markoni yolu çıkışının hemen önünde yer alır, fakat bugün bu alan küçük sanayi işletmelerine ait yapılar tarafından oldukça tahrip edilmiş durumdadır[144]. Mezarının yeri tam olarak değilse de konum olarak bu şekilde belirlenen Theodektes'in mezar anıtında yer alan mezar yazıtı ise Byzantion'lu Stephanos tarafından şu şekilde kaydedilir:

Kara toprak, Olympos'lu Musaların yücelttiği
Phaselis'li Theodektes'i burada bağrında saklıyor,
Khoroi tragikoi'un on üç kutsal yarışında
sekiz kez lekesiz taçla taçlandırıldım[145].

Söz konusu kaynaklarda geçen tanımlamalardan anlaşıldığı üzere Theodektes oldukça görkemli bir mezar anıtına sahiptir ve anısı böylesi bir yapı ile ölümsüzleştirilmeye çalışılmıştır. Yazarın mezar anıtı, bir mezar kompleksi içinde özel şahıslara ait heykellerin kullanılmasına ilişkin en eski bilgiyi sağlamasıyla Attika mezar sanatı içinde ayrı bir yere sahiptir.[146]

Sonuç olarak, Phaselis kentinde doğmuş, yüksek öğrenimini Atina'da tamamlamış olan Theodektes, M.Ö. IV. yüzyıl kültürel ve akademik yaşamının önemli şahsiyetlerinden biri olmayı başarmıştır. Bunda, dönemin önde gelen eğitim kurumu olan Isokrates'in okulunda eğitim görmesinin yanında kendi yetenekleri etkili olmuştur. Hafızası kuvvetli biri olarak kaydedilen Phaselis'li entelektüel Theodektes gerek retorik öğretisi, gerek katıldığı yarışmalarda aldığı dereceler, gerekse yazdığı tragedyalar ile günümüze kadar adından söz ettirmeyi başarmıştır.

Daokhos'un Delphoi'da bulunan mezar anıtına benziyor olabileceği düşünülür, Zanker 1995, 355 dn. 42; Daokhos'un mezar anıtı için ayrıca bk. Anne – Didier, 2001.

140 Paus. I. 37. 4.

141 Paus. I. 37. 7.

142 Camp 2001, 130 vd.

143 Zeus Meilikhios Kutsal Alanı'nın yeri hakkında bk. Milchhöfer 1883, 16; Travlos 1988, 181, res. 228.

144 Söz konusu kilisenin batı uzun yüzünde yer alan pencerelerden birinin üst kısmında devşirme malzeme olarak kullanılan üç faskialı bir arşitrav, diğer pencerenin yanında ise M.Ö. IV. yüzyıla tarihlenen, üzerinde oturan bir kadın ve önünde ayakta duran bir erkeğin tasvir edildiği bir mezar rölyefi tespit edilmiştir. Bu konuda bk. Scholl 1994, 253 dn. 63.

145 Steph. Byz. *Eth.* s.v. Φάσηλις.

146 Scholl 1996, 230 dn. 65.

BİBLİOGRAFYA

Antik Kaynaklar

Ael. *Nat. Anim.* (= Claudius Aelianus, *De natura animalium*)
Kullanılan Metin: *De natura animalium*. Ed. R. Hercher, *Claudii Aeliani de natura animalium libri xvii, varia historia, epistolae, fragmenta*, vol. 1. Leipzig 1864 (repr. Graz 1971).

Aeschy. *Orest.* (= Aeschylus, *Oresteia*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Die Orestie des Aischylos.* K. Vollmoeller – S. Fischer. Berlin 1911.

Anecd. Garec. (= *Anecdota Graeca*)
Kullanılan Metin: *Anecdota Graeca*. Ed. J. B. G. D'Ansse de Villoison, vol. 2. Venedik 1781.

Anonym. Seguer. (= Anonymus Seguerianus, *Ars Rhetorica*)
Kullanılan Metin: *Ars Rhetorica*. Ed. C. Hammer, *Rhetores Graeci,* vol. 1. Leipzig 1894.

Anth. Pal. (=Anthalogia Palatina)
Kullanılan Metin: *Anthalogia Palatina.* Ed. H. Beckby, *Anthologia Graeca*, vol.1 (2nd ed.) Munich 1965.

Arist. *Epist*. (= Aristeae *epistula*)
Kullanılan Metin: *Aristeae epistula ad Philocratem*. Ed. A. Pelletier, *Lettre d'Aristée a Philocrate*. Paris 1962.

Arist. *Pol.* (= Aristoteles, *Politica*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Politics*. Ed. H. Rackham. London, New York 1967.
Aristoteles, *Politika*. Çev. : M. Tuncay. İstanbul 1993[4].

Arist. *Poet*. (= Aristoteles, *Poetica*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Aristotelis de arte poetica liber*. Ed. R. Kassel. Oxford 1965 (repr. 1968) .
Aristoteles, *Poietika. Şiir Sanatı Üzerine*: Çev.: N. Kalaycı. Ankara 2005.

Arist. *Rhet*. (= Aristoteles, *Rhetorica*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Aristotelis ars rhetorica*. Ed. W. D. Ross. Oxford 1959 (repr. 1964).
Aristoteles, *Retorik.* Çev.: M. H. Doğan. İstanbul 2008[9].

Arist. *Eth. Nic.* (= Aristoteles, *Ethica Nicomachea*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Aristotelis ethica Nicomachea*. Ed. I. Bywater. Oxford 1894 (repr. 1962).
Aristoteles, *Nikomakhos'a Etik*. Çev. S. Babür. Ankara 2012[4].

Aspas. *Nic. Comm.* (= Aspasius, *In ethica Nichomachea commentaria*)
Kullanılan Metin: *In ethica Nichomachea commentaria*. Ed. V. G. Heylbut, *Aspasii in ethica Nicomachea quae supersunt commentaria* [Commentaria in Aristotelem Graeca 19, 1]. Berlin 1889.

Athen. *Deip.* (= Athenaios, *Deipnosophisticarum Epitome*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *The Deipnosophistis*. Ed. C. B. Gulick, vols. I-VII. *Cambridge*. Mass. London 1927-1999[6].
Athenaei Deipnosophisticarum Epitome. Ed. S. P. Peppinki, vols. I-II. Leiden 1937-1939.

Cedr. *Comp. hist.* (= Georgus Cedrenus, *Compendium Historiarum*)
Kullanılan Metin: *Georgus Cedrenus, Compendium Historiarum*, vols. I-II. Ed. I. Bekker, Corpus Scriptorum historiae Byzantinae [14]. Bonn 1838-1839.

Cic. *de fin.* (= Cicero, *De Finibus Bonorum et Malorum*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *De Finibus Bonorum et Malorum*. Ed. H. Rackham. London, Massachusetts 1967.

Cic. *Tusc.* (= Cicero, *Tusculanarum Disputationum*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Tusculan Disputations*. Ed. J. E. King. Cambridge, Mass.-London 1971.

Demosth. *Contr. Lac.* (= Demosthenes, *Contra Lacritum*)
Kullanılan Metin: *Demosthenis orationes*, vol. 2, 2. Ed. W. Rennie. Oxford 1921 (repr. 1966).

Diod. (= Diodorus Siculus, *Bibliotheke Historike*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Diodorus of Sicily*. Ed. R. M. Geer. London, New York 1947.

Diog. Laert. (= Diogenes Laertios)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Lives of Eminent Philosophers*. Ed. R. D. Hicks. vols. I-II. London, New York 1925.
Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*. Çev.: C. Şentuna. İstanbul 2003.

Dion. Hal. *Ad. Amm.* (= Dionysios Halikarnassos, *Ad Ammaeum*)
Kullanılan Metin: *Ad Ammaeum*. Ed. H. Usener – L. Radermacher, *Dionysii Halicarnasei Quae Exstant,* vol. *V*. Leipzig 1899 (repr. Stuttgart 1965).

Dion. Hal. *Is.* (= Dionysios Halikarnassos, *Isaios*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Dionysius of Halicarnassus. Critical Essays, vol. I*. Ed. S. Usher. Cambridge, Mass. London 2000[2], vol. II: 1985.

Dion. Hal. *Isok.* (= Dionysios Halikarnassos, *Isokrates*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Dionysius of Halicarnassus. *Critical Essays, vol. I*. Ed. S. Usher. Cambridge, Mass. London 2000[2]; vol. II: 1985.

Dion. Hal. *Demosth. dict.* (= Dionysios Halikarnassos, *De Demosthenis diction*)
Kullanılan Metin: *De Demosthenis diction*. Ed. H. Usener – L. Radermacher, *Dionysii Halicarnasei Quae Exstant,* vol. V. Leipzig 1899 (repr. Stuttgart 1965).

Dion. Hal. *Comp. verb.* (= Dionysios Halikarnassos, *De compositione verborum*)
Kullanılan Metin: *De compositione verborum*. Ed. H. Usener – L. Radermacher, *Dionysii Halicarnasei Quae Exstant,* vol. VI. Leipzig 1929 (repr. Stuttgart 1965).

Discus. Peripat. (= Francisci Patricii Discussionum peripateticarum)
Kullanılan Metin: *Francisci Patricii Discussionum peripateticarum tomi IV* [microform]. Ed. F. Francesco, *Quibus Aristotelicae philosophiae uniuersa historia atque dogmata cum veterum placitis collata, eleganter & eruditè declarantur. Operis veteri rerum nouitate gratissimi argumenta sequens docebit pagina.* 1581.

Eurip. *Hel.* (= Euripides, *Helene*)
Kullanılan Metin: *Helene*. Ed. J. Diggle, *Euripidis Fabulae III*. Oxford 1994.

Euseb. *praep. ev.* (= Eusebius, *Praeparatio evangelica*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Eusebius Werke, Band 8: Die Praeparatio evangelica.* Die griechischen christlichen Schriftsteller 43, 2. Berlin 1956.

Eustath. *Dion. Per.* (= Eustathios, *Commentarium in Dionysii periegetae orbis descriptionem*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Commentarium in Dionysii periegetae orbis descriptionem*. Ed. K. Muller, *Geographi Graeci minores,* vol. 2. Paris 1861 (repr. Hildesheim 1965).

FGrHist (= Die fragmente der griechischen Historiker)
Kullanılan Metin: *Die fragmente der griechischen Historiker*. Ed. F. Jacoby I-XV. Berlin – Leiden 1923-1958.

Fl. Joseph. *Ant. Iud.* (= Flavius Josephus, *Antiquitates Judaicae*)
Kullanılan Metin: *Antiquitates Judaicae*. Ed. B. Niese, *Flavii Iosephi opera,* vols. 1-4. Berlin 1887-1890.

Gell. *Noct. Attic.* (= Aulus Gellius, *Noctae Atticae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Attic Nights of Aulus Gellius*. Ed. J. C. Rolfe, I-III. London, New York 1927-1928.

Georg. *Sync.* (= Georgius Syncellus, *Ecloga chronographica*)
Kullanılan Metin: *Georgii Syncelli Ecloga chronographica*. Ed. Alden A. Mosshammer. Leipzig 1984.

Hom. *Il.* (= Homeros, *Iliada*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Homer. *The Iliad*. Ed. A.T. Murray. Cambridge, London 1924.
Homeros, *İlyada*. Çev. A. Erhat – A. Kadir. İstanbul 2012[24].

Ioann. Stob. *Anthol.* (= Ioannes Stobaeus, *Anthologium*)
Kullanılan Metin: *Anthologium*. Ed. C. Wachsmuth – O. Hense, Ioannis Stobaei anthologium, vol. 1. Berlin 1884.

Isok. *Antid.* (= Isokrates, *Antidosis*)
Kullanılan Metin: *Antidosis*. Ed. G. Mathieu, *Isocrate. Discours,* vol. 3. Paris 1942 (repr. 1966).

Isok. *Areopag.* (= Isokrates, *Areopagiticus*)
Kullanılan Metin: *Areopagiticus.* Ed. G. Mathieu, *Isocrate. Discours,* vol. 3. Paris 1942 (repr. 1966).

Isok. *Nic.* (= Isokrates, *Nicocles*)
Kullanılan Metin: *Nicocles*. Ed. G. Mathieu – E. Bremond, *Isocrate, Discours,* vol. 2. Paris 1938 (repr. 1967).

Isok. *Panath.* (= Isokrates, *Panathenaicus*)
Kullanılan Metin: *Panathenaicus.* Ed. G. Mathieu – E. Bremond, Isocrate. Discours, vol. 4. Paris 1962.

Isok. *Paneg.* (= Isokrates, *Panegyricus*)
Kullanılan Metin: *Panegyricus*. Ed. G. Mathieu – E. Bremond, Isocrate. Discours, vol. 2, Paris 1938 (repr. 1967).

Iul. Val. *Res. gest. Alex.* (= Iuli Valeri Alexandri Polemi, *Res gestae Alexandri Macedonis translatae ex Aesopo Graeco*)
Kullanılan Metin: *Res gestae Alexandri Macedonis translatae ex Aesopo Graeco / Iuli Valeri Alexandri Polemi*. Ed. M. Rosellini, München-Leipzig 2004.

Lex. Rhet. Cant. (= *Lexicon rhetoricum Cantabrigiense*)

Kullanılan Metin: *Lexicon rhetoricum Cantabrigiense*. Recensuit et annotationibus instruxit. Ed. E.O. Houtsma, Diss. Leiden 1870.

Lucian. *Mac.* (= Lucianus, *Macrobii*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Lucianus,* vols. I-III. Ed. C. Jacobitz. Leipzig 1896-7; Ed. J. Sommer-Brodt, vols. I-III. Berlin 1886-99; Ed. N. Nilén. Leipzig 1906-1923.

Lykurg. *Orat. Leocr.* (= Lykurgos, *Oratio in Leocratem*)
Kullanılan Metin: *Lycurgi oratio in Leocratem*. Ed. N. C. Conomis post C. Scheibe – F. Blass. Leipzig 1970.

Mich. Psell. *Poem.* (=Michaelis Pselli, *Poemata*)
Kullanılan Metin: *Michaelis Pselli poemata*. Ed. L. G. Westerink. Stuttgart, Leipzig 1992.

Moschop. *Opusc.* (= M. Moschopuli Cretensis, *Opuscula Grammatica*)
Kullanılan Metin: *Manuelis Moschopuli Cretensis*. Ed. F. N. Tietze, *Opuscula Grammatica*. Lipsae, Prag 1822.

Orat. Att. (= Oratores Attici)
Kullanılan Metin: Oratores Attici, vol. 2. Ed. G. Baiter – H. Sauppe. Zürich 1839-1850.

Paus. (= Pausanias, *Periegesis tes Hellados*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Description of Greece*. Ed. W. H. Jones, vols. I, III-IV. W. H. Jones – H. A. Ormerod, *vol.* II. R. E. Wycherley, vol. V (Illustrations and Index). New York 1918-2004[10].

Phot. *Lex.* (= Photius, *Lexicon*)
Kullanılan Metin: Photius, *Lexicon*. Ed. R. Porson. Cambridge 1822.

Phot. *Bibl.* (= Photios, *Bibliotheka*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Photios, *Bibliotheka*. Ed. R. Henry. Paris 1971.
Photius, *The Bibliotheca*. Ed. N. G. Wilson. London 2002[2].

Plat. *Gorg.* (= Platon, *Gorgias*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plato in Twelve Volumes,* vol. III. Ed. W. R. M. Lamb. Cambridge, London 1967.

Plut. *Aleks.* (= Plutarkhos, *Aleksandros*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarch's Lives*, vols. I-XI. Ed. B. Perrin. London, New York 1959.

Plut. *Mor.* (= Plutarkhos, *Moralia*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarch's Moralia*, vols. I-XIV. Ed. F. C. Babbitt-W. C. Helmbold. London, New York 1928-1967.

Poll. *Onom.* (= Pollux, *Onomasticon*)
Kullanılan Metin: *Onomasticon,* Ed. W. Dindorf, Leipzig 1824.

Proleg. Rhet. (= *Prolegomena in artem rhetoricam*)
Kullanılan Metin: *Prolegomenon sylloge*. Ed. H. Rabe, *Rhetores Graeci,* vol. 14. Leipzig 1931.

Ps.-Callisth. *Hist. Aleks.* (= Pseudo-Callisthenes, *Historia Alexandri Magni*)
Kullanılan Metinler: *Pseudo-Callisthenes, Historia Alexandri Magni*. Ed. W. Kroll. Berlin 1926.

Quint. *Inst.* (= Marcus Fabius Quintilianus, *Institutio Oratoria*)
Kullanılan Metinler: *M. Fabii Quintiliani Institutionis Oratoriae Libri*

	Duodecim, vols. I-II. Ed. M. Winterbottom. Lipsae 1970.
Schol. Apoll. Rhod.	(= *Scholia in Apollonii Rhodii*)
	Kullanılan Metinler: *Scholia in Argonautica (scholia vetera).* Ed. K. Wendel, *Scholia in Apollonium Rhodium vetera*. Berlin 1935.
Schol. Arist.	(= *Scholia in Aristotelem*)
	Kullanılan Metin: *Scholia in Aristotelis ethica Nicomachea scholia vetera et recentiora.* Ed. J.A. Cramer, *Anecdota Graeca e codd. manuscriptis bibliothecae regiae Parisiensis,* vol. 1. Oxford 1839 (repr. 1967).
Schol. Isoc.	(= *Scholia in Isocratem*)
	Kullanılan Metin: *Scholia in Isocratem scholia vetera*. Ed. W. Dindorf, *Scholia Graeca in Aeschinem et Isocratem*. Oxford 1852.
Schol. Nic.	(=*Scholia in Nicandrum*)
	Kullanılan Metin: *Scholia Theriaca (scholia vetera et recentiora).* Ed. A. Crugnola, *Scholia in Nicandri theriaka*. Milano 1971.
Soph. *Aias*	(=Sophokles, *Aias*)
	Kullanılan Metin ve Çeviri: Sophocles, *The Ajax of Sophocles*. Ed. R. Jebb. Cambridge 1893.
	Sophokles, *Aias*. Çev.: S. Sinanoğlu. Ankara 1946[2].
Soph. *Oed. Tyran.*	(= Sophokles, *Oedipus Tyrannos*)
	Kullanılan Metin ve Çeviri: *König Oidipus*. Eds. W. Willige, K. Bayer – B. Zimmermann, *Sophokles*. Dramen: Griechisch-Deutsch. Zürich, 2011[5].
	Sophokles, *Kral Oidipus*. Çev.: G. Dilmen, *Eski Yunan Tragediaları* 3. İstanbul 2002
Soph. *Oed. Colon.*	(= Sophokles, *Oedipus Coloneus*)
	Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Oidipus auf Kolonos*. Ed. W. Willige, K. Bayer und B. Zimmermann, *Sophokles*. Dramen: Griechisch-Deutsch, Zürich, 2011[5].
	Sophokles, *Oidipus Kolonos'ta*. Çev. N. Ataç, İstanbul 1941.
Soph. *Philokt.*	(= Sophokles, *Philoktetes*)
	Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Philoktetes*. Ed. W. Willige – K. Bayer, *Sophokles*. Dramen. Griechisch – Deutsch. Düsseldorf, Zürich 2003[4].
	Sophokles, *Filoktetes*, Çev. Ş. Yücel, *Eski Yunan Tragediaları* 7. İstanbul 2008.
Steph. Byz. *Ethnika*	(= Stephanos Byzantios, *Ethnika*)
	Kullanılan Metin: *Stephani Byzantii, Ethnikon*. Ed. A. Westermann. Libsae 1839.
Strab.	(= Strabon, *Geographika*)
	Kullanılan Metin ve Çeviriler: *The Geography of Strabo*. Ed. H. L. Jones, vols. I-VIII. London, New York 1917-1932.
	Strabon, *Coğrafya*, Çev. A. Pekman. İstanbul 2000.
Suda	(= Suda-Suidas, *Suidae Lexicon*)
	Kullanılan Metin: *Suidae Lexicon,* vols. I-IV. Ed. A. Adler. Leipzig 1928-1971.
TrGF	(= Tragicorum Graecorum Fragmenta)
	Kullanılan Metin*: Tragicorum Graecorum Fragmenta*. Ed. A. Nauck. Lipsae, 1889.
	Tragicorum Graecorum Fragmenta I. Ed. B. Snell. Göttingen 1986.

Tryphon (= Tryphon, *περὶ τρόπων*)
Kullanılan Metin: *περὶ τρόπων*. Ed. L. Spengel, *Rhetores Graeci* vol. 3. Leipzig 1856 (repr. Frankfurt am Main 1966).

Val. Max. (= Valerius Maximus, *Facta et dicta memorabilia absoluti, ambusiti, damnati, externi*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Factorum et dictorum memorobilium libri novem. Iulii paridis et Ianuari nepotiani epit. adiectatis*. Ed. C. Halm. Teubner 1865.
Valerius Maximus, *Memorable Deeds and Sayings. Book* I. Translated with introduction and commentary by D. Wardle. Oxford, New York 1998.
Valerius Maximus and the rhetoric of the new nobility. Ed. W. M. Bloomer, London 1992.

Zon. *Epit. Hist.* (= Zonaras, *Epitome historiarum*)
Kullanılan Metin: *Epitome historiarum*, lib. 1-12, 3 vols. Ed. L. Dindorf, *Ioannis Zonarae epitome historiarum*. Leipzig 1868-1870.

Modern Kaynaklar

Adak 2003 M. Adak, *Metöken als Wohltäter Athens. Untersuchungen zum sozialen Austausch zwischen ortsansässigen Fremden und der Bürgergemeinde in klassischer und hellenistischer Zeit (ca. 500 – 150 v. Chr.)*. München 2003.

Adriani 1988 A. Adriani, "Ein Porträt Xenophons". Ed. K. Fittschen, *Griechische Porträts*. Darmstadt (1988) 272-278.

Anne – Didier 2001 J. Anne – L. Didier, "Le monument de Daochos ou le trésor des Thessaliens, Bulletin de correspondance hellénique". *BCH* 125, 1 (2001) 305-332.

Arnim 1922 H. von Arnim, "Kritolaos (3)". *RE* XI_2 (1922) 1930-1932.

von Aulock 1974 H. von Aulock, *Die Münzprägung des Gordian III und der Tranquillina in Lykien*. Tübingen 1974.

Barwick 1922 K. Barwick, "Die Gliederung der Rhetorischen τνη und die horazische Epistula ad Pisones". *Hermes* 57 (1922) 1-62.

Behrwald 2000 R. Behrwald, *Der Lykische Bund. Untersuchungen zu Geschichte und Verfassung*. Bonn 2000.

Belfiore 2000 E. S. Belfiore, *Murder among Friends. Violation of Philia in Greek Tragedy*. Oxford 2000.

Benoit 1984 W. L. Benoit, "Isocrates on Rhetorical Education". *Communication Education* 33 (1984) 109-119.

Blass 1979 F. W. Blass, *Die attische Beredsamkeit, Bd. II: Isokrates und Isaios*. Leipzig 1979[2].

Borchhardt 1978 J. Borchhardt, "Eine Doppelaxtstele aus Limyra: Zur Herrschaft der Karer in Lykien". Eds. S. Şahin, E. Schwertheim – J. Wagner, *Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens. Festschrift für Friedrich Karl Dörner zum 65. Geburstag am 28. Februar 1976*. Leiden (1978) 183-191.

Bode 1839 G. H. Bode, *Geschichte der hellenischen Dichtkunst, Bd.* 3. Leipzig 1839.

Bollansée 1999 J. Bollansée, *Felix Jacoby: Die Fragmente der griechischen Historiker continued. Part Four; Biography and Antiquarian Literature: A Biography: Fasc. 3: Hermippos of Smyrna*. Leiden 1999.

Borbein 1973 A. H. Borbein, "Die griechische Statue des 4. Jahrhunderts v. Chr.:

Formanalytische Untersuchungen zur Kunst der Nachklassik". *JdI* 88 (1973) 43-212.

Brown 1996 — A. L. Brown, "Theodectes". *OCD* (1996[3]) 1499.

Burckhardt *et al.* 2002 — Eds. L. Burckhardt, F. Graf – B. Von Reibnitz, *Jacob Burckhardt Werke: Kritische Gesamtausgabe 21: Griechische Kulturgeschichte III, Die bildende Kunst – Poesie und Musik – Zur Philosophie, Wissenschaft und Redekunst.* Basel, München 2002.

Bux 1932 — E. Bux, "Mnesimachos (3)". *RE* XV_2 (1932) 2279.

Camp 2001 — J. M. Camp, *The Archaeology of Athens*. New Haven, London 2001.

Chroust 1964 — A.-H. Chroust, "Aristotle's Earliest 'Course of Lectures on Rhetoric'". *L'Antiquité Classique* 33 (1964) 58-72.

Diels 1886 — H. Diels, *Über das dritte Buch des Aristotelischen Rhetorik*. Berlin 1886.

Diehl 1934 — E. Diehl, "Theodektes". *RE* V A_2 (1934) 1722-1729.

Eckstein 1969 — F. Eckstein, *Anathemata. Studien zu den Weihgeschenken strengen Stils im Heiligtum von Olympia*. Berlin 1969.

Edmunds 2006 — L. Edmunds, *Oedipus. Gods and Heroes of the Ancient World*. London, New York 2006.

Fainlight – Littman 2009 — R. Fainlight – R. J. Littman, *The Theban plays: Oedipus the king, Oedipus at Colonus, Antigone*. Baltimore 2009.

Ferluga 1989 — J. Ferluga, "Eudokia Makrembolitissa". *LexMA* IV (1989) 74-75.

Fischer 2010 — D. Fischer, *Franz Kafka – Der tyrannische Sohn: Andro-Sphinx – Ödipus- und Kastrationskomplex Schlüssel zum Verständnis seiner Prosa.* Frankfurt am Main 2010.

Fuhrmann 1995 — M. Fuhrmann, *Die antike Rhetorik. Eine Einführung*. Zürich 1995.

Garbarino 1973 — G. Garbarino, *Roma e la filosifia Greca dalle origini alla fine dell II secolo A.C.,* Band I. Turin 1973.

Gauthier 1972 — P. Gauthier, *Symbola. Les étrangers et la justice dans les cités grecques.* Nancy 1972.

Gygax 2001 — M. D. Gygax, *Untersuchungen zu den lykischen Gemeinwesen in klassischer und hellenistischer Zeit*. Bonn 2001.

Heipp-Tamer 1993 — Chr. Heipp-Tamer, *Die Münzprägung der lykischen Stadt Phaselis in griechischer Zeit*. Saarbrücken 1993.

Hogenmüller 2007 — B. Hogenmüller, *Xenophon, Apologie des Sokrates. Ein Kommentar.* Würzburg 2007.

Hornblower 1982 — S. Hornblower, *Mausolus*. Oxford 1982.

Hultsch 1905 — F. Hultsch, "Dionysios (136)". *RE* V_2 (1905) 984.

Jacobs 1993 — B. Jacobs, "Die Stellung Lykiens innerhalb der achämenidisch-persischen Reichsverwaltung". Eds. J. Borchhardt – G. Dobesch, *Akten des II. Internationalen Lykien-Symposions. Wien, 6.-12. Mai 1990*. Viyana (1993) 63-69.

Jacoby 1912 — F. Jacoby, "Heliodoros von Athen (11)". *RE* VIII 1 (1912) 15-18.

Jaeger 1989 — W. Jaeger, *Paideia. Die Formung des griechischen Menschen*. Berlin, New York 1989.

Keen 1993 — A. G. Keen, "Gateway from the Aegean to the Mediterranean: The Strategic Value of Lycia down to the Fourth Century B.C.". Eds. J. Borchhardt – G. Dobesch, *Akten des II. Internationalen Lykien-Symposions. Wien, 6.-12. Mai 1990*. Viyana (1993) 71-77.

Keil 1895 B. Keil, "Die Perieget Heliodoros von Athen". *Hermes* 30 (1895) 199-240.

Kennedy 1994 G. A. Kennedy, "Peripatetic Rhetoric as it Appears (and Disappears)". Eds. W. W. Fortenbaugh – D.C. Mirhady, *Quintilian, Peripatetic Rhetoric after Aristotle*. New Jersey (1994) 174-182.

Metzler 1971 D. Metzler, *Porträt und Geselschaft. Über die Entstehung des griechischen Porträts in der Klassik*. Münster 1971.

Milchhöfer 1883 A. Milchhöfer, *Karten von Attika* II. Berlin 1883.

Minakaran-Hiesgen 1970 E. Minakaran-Hiesgen, "Untersuchungen zu den Porträts des Xenophon und des Isokrates". *JdI* 85 (1970) 112-57.

Ohlert 1912 K. Ohlert, *Rätsel und Rätselspiele der alten Griechen*. Berlin 1912.

Olson – Millis 2012 D. Olson – B. Millis, *Inscriptional Records for the Dramatic Festivals in Athens: IG II² 2318-2325 and Related Texts*. Leiden 2012.

Poulakos – Depew 2004 T. Poulakos – D. Depew, *Isocrates and Civic Education*. Austin 2004.

Radermacher 1939 L. Radermacher, "Θεοδέκται". *AnzWien* 76 (1939) 62-69.

Rapp 2002 Ch. Rapp, *Aristoteles, Rhetorik I. Übersetzt und erlaeutert von Christof Rapp*. Berlin 2002.

Richter 1965 G. M. A. Richter, *The Portraits of the Greeks* I. New York 1965.

Russo 1960 C. F. Russo, "Euripide e i concorsi tragici lenaici". *MH* 17 (1960) 165-170.

Schefold 1997 K. Schefold, *Die Bildnisse des antiken Dichter, Redner und Denker*. Basel 1943.

Schindel 2000 U. Schindel, "Apuleius: Africanus Socrates? Beobachtungen zu den Verteidigungsreden des Apuleius und des platonischen Sokrates". *Hermes* 128, 4 (2000) 443-456.

Scholl 1994 A. Scholl, "ΠΟΛΥΤΑΛΑΝΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ. Zur literarischen und monumentalen Überlieferung aufwendiger Grabmäler im spätklassischen Athen". *JdI* 109 (1994) 239-271.

Scholl 1996 A. Scholl, "Nicht Aristophanes, sondern Epigenes. Das Lyme-Park-Relief und die Darstellung von Dichtern und Schauspielern auf attischen Grabdenkmaelern". *JdI* 110 (1996) 213-238.

Schierl 2006 P. Schierl, *Die Tragödien des Pacuvius. Ein Kommentar zu den Fragmenten mit Einleitung, Text und Übersetzung*. Berlin, New York 2006.

Schultz 1920 W. Schultz, "Rätsel". *RE* $1A_1$ (1920) 62-125.

Solmsen 1932 F. Solmsen, "Drei Rekonstrutionen zur Antiken Rhetorik und Poetik". *Hermes* 67 (1932) 133-154.

Solmsen 1934 F. Solmsen, "Theodektes". *RE* VA_2 (1934) 1729-1734.

Sonnabend 1996 H. Sonnabend, *Die Freundschaften der Gelehrten und die zwischenstaatliche Politik im klassischen und hellenistischen Griechenland*. Hildesheim, Zürich, New York 1996.

Stössl 1975 F. Stössl, "Theodektes". *DKP* V (1975) 683-684.

Susemihl 1899 F. Susemihl, "Miscellen. Kleine Beiträge zur Geschichte der griechischen Tragödie". *RhMus* 54 (1899) 631-632.

Too 1995 Y. L. Too, *The Rhetoric of Identity in Isocrates: Text, Power, Pedagogy*. Cambridge, New York 1995.

Travlos 1988 J. Travlos, *Bildlexikon zur Topographie des antiken Attika*. Tübingen 1988.

Tüner-Önen 2008 N. Tüner-Önen, *Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya 2008.

Voutiras 1980 E. Voutiras, *Studien zu Intrepretation und Stil griechischer Porträts des 5.*

und frühen 4. Jahrhunderts v. Chr. Bonn 1980.

Zanker 1995 — P. Zanker, *Die Maske des Sokrates. Das Bildnis des Intellektuellen in der antiken Kunst.* München 1995.

Webster 1954 — T. B. L. Webster, "Fourth Century Tragedy and the Poetics". *Hermes* 82 (1954) 294-308.

Webster 1973 — T. B. L. Webster, *Athenian Culture and Society*. Berkeley, Los Angeles, California 1973.

Wade-Gery 1958 — H. T. Wade-Gery, "The Judicial Treaty with Phaselis and the History of the Athenian Courts". Ed. H. T. Wade-Gery, *Essays in Greek History.* Oxford, Bazel (1958) 180-200.

Weiskopf 1989 — M. Weiskopf, *The so-called "Great Satraps' Revolt" 366-360 B.C. Concerning Local Instability in the Achaemenid West*. Stuttgart 1989.

Weissenberger 2002 — M. Weissenberger, "Theodektes". *DNP* XII (2002) 310-312.

Welcker 1841 — F. G. Welcker, *Die griechischen Tragödien mit Rücksicht auf den epischen Cyclus, vol.* 3. Bonn 1841.

Wolf 2006 — S. Wolf, *Historisch-systematischer Aufriss, der Argumentationsformen des Aristoteles.* Tübingen 2006.

Xanthakis-Karamanos 1979 — G. Xanthakis-Karamanos, "The Influence of Rhetoric on Fourth-Century Tragedy". *ClQ* 29, 1 (1979), 66-76.

Zahle 1991 — J. Zahle, "Achaemenid Influences in Lycia (Coinage, Sculpture, Architecture). Evidence for Political Changes During the 5th Cent. B.C.". Eds. H. Sancisi/Weerdenburg – A. Kuhrt, *Achamenid History VI. Asia Minor and Egypt: Old cultures in a new empire: Proceedings of the Groningen 1988 Achaemenid History Workshop*. Leiden (1991) 145-160.